

verpakkingen- en zwerfvuilbeleid 2.0 – tussentijdse evaluatie eind 2022

////////////////////////////////////
Auteur: Sarah Risch

Versie: 1
////////////////////////////////////

Inhoud

1	Inleiding.....	4
2	Recente ontwikkelingen met impact op verpakkingsplan	4
2.1	Een nóg hogere nood aan een circulaire economie	4
2.2	Europese wetgeving.....	5
2.2.1	EU-actieactie CE.....	5
2.2.2	SUP-richtlijn.....	5
2.2.3	Europese Verpakkingsrichtlijn.....	6
2.3	Belgische wetgeving.....	6
2.3.1	Federale KB.....	6
2.3.2	Vlarema 7	7
2.3.3	Brudalex.....	8
2.3.4	Waalse wetgeving.....	8
2.3.5	Samenwerkingsakkoord verpakkingen en erkenningen.....	8
3	Strijd tegen zwerfvuil	9
3.1	Doelstellingen.....	9
3.1.1	Netheidsindex.....	10
3.1.2	Hoeveelheid zwerfvuil.....	10
3.1.3	Verbruik lichte plastic draagtassen.....	11
3.2	Acties.....	12
3.2.1	Financiering zwerfvuilkosten.....	12
3.2.2	Werking Mooimakers.....	14
3.2.3	Vlaams zwerfvuilcharter	15
3.2.4	Handhaving	15

3.2.5	Andere mogelijke maatregelen tabak/kauwgom	16
3.2.6	Beloningssystemen.....	17
3.2.7	Catering.....	17
3.2.8	Nulmeting consumptievermindering SUP.....	19
3.2.9	Plastic draagtassen.....	20
3.2.10	Aanpassing model politiereglement.....	20
4	Betere inzameling en recyclage van verpakkingsafval.....	20
4.1	Doelstellingen.....	20
4.1.1	Verdubbeling van de hoeveelheid selectief ingezamelde verpakkingen die buitenshuis geconsumeerd worden.....	21
4.1.2	90% inzameling en recyclage van drankverpakkingen.....	22
4.1.3	Recyclagedoelstellingen ISA.....	25
4.1.4	95% van de huishoudelijke verpakkingen.....	27
4.2	Acties.....	28
4.2.1	Out-of-home en on-the-go.....	28
4.2.2	Uitbreiding van de pmd-inzameling.....	29
4.2.3	E-commerce.....	29
4.2.4	Transparantie over recyclagecijfers.....	29
4.2.5	Beheer halve euro programma.....	30
5	Meer lokale recyclage.....	30
5.1	Doelstellingen.....	30
5.1.1	Recycled content.....	30
5.1.2	Verwerking binnen België/Europa.....	31
5.2	Acties.....	32
5.2.1	Recycled content.....	32
5.2.2	Verwerking in België.....	32
5.2.3	Lancering recyclagehub.....	32
6	Beter herbruikbare en recycleerbare verpakkingen.....	33
6.1	Doelstellingen.....	33
6.1.1	100 % herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar.....	33
6.2	Acties.....	34
6.2.1	Roadmap voedingsverpakkingen.....	34
6.2.2	Green Deal Anders Verpakt.....	35
6.2.3	Ecomodulatie milieubijdragen.....	35
7	Conclusie.....	37

8	Aanbevelingen.....	38
8.1	Aanbevelingen naar behalen doelstellingen Verpakkingsplan 2.0	38
8.1.1	Op punt stellen van de producentenverantwoordelijkheid.....	38
8.1.2	Uitsluiten van bepaalde zwerfgevoelige producten.....	38
8.1.3	Gedetailleerde monitoring rond draagtassen.....	38
8.1.4	Verwerking binnen Europa.....	38
8.1.5	Selectieve inzameling bedrijven.....	39
8.1.6	Ontradend tarief.....	39
8.1.7	Recyclagetaks.....	39
8.1.8	Roadmap Voedselverpakkingen	39
8.2	Aanbevelingen naar nieuwe aanvullende beleidsinitiatieven.....	39
8.2.1	Trendbreuk noodzakelijk m.b.t. aantal eenmalige verpakkingen	39
8.2.2	Meer herbruikbare verpakkingen.....	41
8.2.3	Uitsluiten van bepaalde zwerfgevoelige producten.....	41
8.2.4	Heroverwegen van doelstellingen	42
8.2.5	Handhaving freeriders.....	42
8.2.6	On-the-go verpakkingen.....	43
8.2.7	Recycled content	43
8.2.8	Invoeren statiegeld.....	43
8.3	Aanbevelingen naar de werking Mooimakers.....	44
8.4	Samenvatting aanbevelingen met focus op mogelijke beleidstrajecten.....	45
9	Bijlages	46
9.1	Bijlage 1 Omzetting maatregelen SUP.....	46
9.2	Bijlage 2. Evaluatie van de werking van zes jaar Mooimakers	47
9.3	Bijlage 3. Evaluatie De Click.....	47

1 Inleiding

Dit document beschrijft de vorderingen van de acties die zijn opgenomen in de verpakkingsnota die de VR in 2018 heeft goedgekeurd. Waar mogelijk worden deze vorderingen maximaal onderbouwd met beschikbaar cijfermateriaal. Gezien de meeste doelstellingen betrekking hebben op het jaar 2022, 2023 of zelfs later is een finaal oordeel over het doelbereik vaak nog niet mogelijk. De evaluatienota beperkt zich dan tot een indicatie van de trend richting de doelstelling.

Door het proces van aanleveren en controle van cijfers, zijn de meest recente gevalideerde cijfers die beschikbaar zijn voor deze evaluatie die van het jaar 2020. De cijfers opgenomen over 2021 hebben veelal een voorlopig karakter omdat nog niet alle controlestappen doorlopen zijn.

Verpakkingsverantwoordelijken rapporteren twee keer per jaar via hun erkende organismen Fost Plus en Valipac: in maart is er een eerste rapportage, in september volgt een meer uitgebreide aanvullende rapportering. Vervolgens worden deze cijfers door de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) gecontroleerd alvorens deze worden goedgekeurd. Voor de rapportering aan Europa en om een beeld te vormen van de globale markt worden deze cijfers door de IVC aangevuld met de hoeveelheden op de markt gezet door niet leden van Valipac en Fost Plus (o.a. freeriders, grensaankopen, verpakkingsverantwoordelijken die op individuele basis werken).

Een belangrijke kanttekening bij het cijfermateriaal is dat na de opmaak van het Verpakkingsplan 2.0 een nieuwe Europese berekeningsmethode van kracht is gegaan voor de berekening van recyclagecijfers voor verpakkingsafval. Hierbij wordt o.a. rekening gehouden met recyclageverliezen, productresten en vocht. De cijfers over het jaar 2020 werden voor een eerste keer volgens deze methodologie opgesteld. Dit maakt dat deze niet steeds eenvoudig kunnen vergeleken worden met de cijfers uit voorgaande jaren. Het formuleren van de doelstellingen in het Verpakkingsplan vond evenwel plaats in een context waarbij deze impact nog niet duidelijk was.

Tot slot stippen we aan dat de doelstellingen in het Verpakkingsplan veelal in algemene termen geformuleerd zijn zonder de concrete berekeningsmethode voor de opvolging te specificeren. Dit is bijvoorbeeld belangrijk omdat de cijfers van de erkende organismen niet de volledige markt omvatten, maar enkel die van hun leden. Het is een gekend gegeven dat de totale hoeveelheid verpakkingen die in België op de markt komen groter is dan het aantal dat wordt aangegeven door de leden van de erkende organismen, o.a. door grensaankopen en freeriders. De officiële cijfers van de erkende organismen geven derhalve niet steeds een volledig beeld van de effectieve situatie van de gehele verpakkingsmarkt weer. Waar nodig zullen in deze nota de cijfers waarvoor deze kanttekeningen relevant zijn verder toegelicht worden.

2 Recente ontwikkelingen met impact op verpakkingsplan

2.1 EEN NÓG HOGERE NOOD AAN EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

Door COVID-19 zijn er nieuwe uitdagingen opgedoken, waarbij veiligheid en hygiëne vaak (al dan niet terecht) ingevuld werden door het (opnieuw) gebruiken van wegwerpproducten en wegwerpverpakkingen. Er ontstonden ook nieuwe gewoonten bij de consument, zoals onder meer een verhoogde aankoop van producten via de online markt waardoor bijvoorbeeld de vraag naar

papier en karton fors steeg. Maar door deze crisis, direct gevolgd door het conflict tussen Rusland en Oekraïne ontstonden er ook tekorten aan grondstoffen.

Deze steeds hogere nood (en vaak ook tekorten) aan grondstoffen en ander gerelateerde materialen, hebben geleid tot sterk stijgende grondstofprijzen en een zeer hoge inflatie. Er is duidelijk meer nood aan een circulaire en meer lokale economie.

Dit bevestigt nogmaals de Vlaamse langetermijnvisie die een duurzame en circulaire economie ambiert en waartegen de wegwerptrend volledig in druist. Het resultaat van deze trend heeft een rechtstreekse impact op onze strategische doelstellingen rond preventie – materialen, (rest)afval en (marien) zwerfvuil – en hergebruik.

2.2 EUROPESE WETGEVING

2.2.1 EU-actieactie CE

In het actieplan voor een circulaire economie (CEAP, [A new Circular Economy Action Plan \(europa.eu\)](https://europa.eu)) van 11 maart 2020 behoort verpakkingen tot één van de focusproductgroepen. In dit kader wordt onder meer een herziening van de Verpakkingsrichtlijn (94/62/EG) vooropgesteld.

Bijzondere aandacht moet worden gegeven aan

- de vermindering van (overtollige) verpakking en verpakkingsafval, onder meer door streefcijfers en andere afvalpreventiemaatregelen vast te stellen;
- het stimuleren van het ontwerpen voor hergebruik en recycleerbaarheid van verpakkingen, met inbegrip van het overwegen van beperkingen op het gebruik van bepaalde verpakkingsmaterialen voor bepaalde toepassingen, met name wanneer er alternatieve, herbruikbare producten of systemen mogelijk zijn of consumptiegoederen veilig kunnen worden behandeld zonder verpakking;
- de vermindering van de complexiteit van het verpakkingsmateriaal, met inbegrip van het aantal gebruikte materialen en de gebruikte polymeren.

Bijkomend stelt het CEAP voor om maatregelen voorop te stellen met het oog op het voorkomen van afval, het verhogen van de gehalten gerecycleerd materiaal, het bevorderen van veiligere en schonere afvalstromen, en het waarborgen van hoogwaardige recyclage. Zo zal de Commissie bijvoorbeeld regels vaststellen voor de veilige recyclage van andere materialen dan PET in verpakkingen die met levensmiddelen in contact komen of nauwlettend toezien op en ondersteuning verlenen aan de uitvoering van de voorschriften van de drinkwaterrichtlijn met het oog op de beschikbaarstelling van drinkwater in openbare ruimten, waardoor zowel de afhankelijkheid van flessenwater als de hoeveelheid verpakkingsafval wordt verminderd.

2.2.2 SUP-richtlijn

De Europese “RICHTLIJN (EU) 2019/904 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 5 juni 2019 betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu” (SUP-richtlijn) moest vanaf 3 juli 2021 zijn geïmplementeerd in de regelgeving van de EU-lidstaten. Naast deze generieke deadline zijn ook nog andere timings van toepassing voor specifiekere maatregelen. Deze richtlijn heeft als doel om de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu en op de menselijke gezondheid te voorkomen en te verminderen, en de overgang naar een circulaire economie te bevorderen.

Er zijn zeven soorten beleidsmaatregelen opgenomen, telkens afgestemd op het type product en gericht op zowel de producent als de consument: i) consumptiereductie, ii) marktbeperking, iii) doelstelling van gescheiden inzameling, iv) productontwerp, v) UPV, vi) markeringsvoorschriften, vii)

bewustmaking. Lidstaten dienen deze maatregelen te implementeren in eigen regelgeving. In België behoren een aantal maatregelen tot de bevoegdheid van ofwel de gewesten ofwel de federale overheid, terwijl andere maatregelen gemengde bevoegdheden behelzen. Daarom is het in ons land niet mogelijk om de SUP-richtlijn om te zetten in één wetgevend initiatief: er zijn verschillende initiatieven van verschillende beleidsniveaus nodig.

De federale overheid is bijvoorbeeld bevoegd voor productnormering, waaronder het bepalen van de hoeveelheid gerecycleerde kunststoffen en het introduceren van de marktverboden op o.a. de wattenstaafjes en de plastic bordjes/bestek/roerstaafjes en rietjes. De Vlaamse overheid kan enkel het gebruik van bepaalde producten aan regels onderwerpen, eens ze op de markt gebracht zijn. Een voorbeeld hiervan is de Vlaamse wetgeving rond cateringmateriaal voor éénmalig gebruik.

De gewesten zijn tevens aan zet voor het UPV-beleid (uitgebreide producentenverantwoordelijkheid) (inclusief het doorrekenen van de zwerfvuilkost) en de doelstellingen inzake de gescheiden inzameling van kunststof drankflessen.

Sensibilisering en het zorgen voor minder gebruik van plastic on-the-go verpakkingen kunnen als gemengde doelstellingen worden gezien.

Bijlage 1 geeft een samenvatting van de omzetting van de maatregelen opgenomen in de SUP-richtlijn.

De SUP-richtlijn heeft als doel om hergebruik te stimuleren. In de richtlijn zelf is bepaald dat de Commissie deze richtlijn moet evalueren tegen uiterlijk 3 juli 2027. Deze evaluatie zal o.a. een beoordeling omvatten van de vraag of in de kunststofproducten voor eenmalig gebruik die onder de richtlijn vallen een switch is opgetreden naar eenmalige producten uit een ander materiaal dan plastic en of zich al dan niet nieuwe consumptiepatronen voordoen.

2.2.3 Europese Verpakkingsrichtlijn

In haar nieuw actieplan voor een Circulaire Economie (maart 2020) (zie eerder) kondigde de Europese Commissie een herziening van de Verpakkingsrichtlijn aan (Richtlijn 94/62/EG). Naast een generieke doelstelling om alle verpakkingen tegen 2030 te kunnen hergebruiken of recycleren, zal deze herziening vooral inzetten op doelstellingen m.b.t.

- hergebruik en preventie en
- recycleerbaarheid en recycled content.

Voor het halen van toekomstige doelstellingen, wil men vooral inzetten op beleidsinstrumenten als uitgebreide producenten verantwoordelijkheid (UPV) en openbare aanbestedingen. De herziening was initieel verwacht voor juli 2022, maar door een negatief advies door de Raad voor regelgevingstoetsing (een onafhankelijk orgaan dat de Commissie adviseert), werd het voorstel verdaagd naar eind november 2022. Naar verwachting zal de herziening worden opgeleverd in de vorm van een Europese verordening (rechtstreeks bindend voor lidstaten) en dit tezamen met een communicatie over een Europees beleidskader voor bioplastics.

2.3 BELGISCHE WETGEVING

2.3.1 Federale KB

Het *Koninklijk Besluit betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten* (https://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2022/01/14_1.pdf#page=53)

goedgekeurd op 9 december 2021 en gepubliceerd in het Staatsblad op 14 januari 2022 geeft invulling aan de omzetting van de SUP-richtlijn en aan de Europese richtlijn betreffende het verminderen van het verbruik van lichte plastic draagtassen.

Het KB

- verbiedt (op enkele uitzonderingen na) het op de markt zetten van bepaalde kunststofproducten voor eenmalig gebruik zoals lichte draagtassen met handvatten (“kassazakken”), drinkbekers voor eenmalig gebruik, katoenen wattenstaafjes, bestek, borden, rietjes, roerstaafjes voor dranken, ballonstokjes en drinkbekers, drankverpakkingen en bepaalde voedselverpakkingen gemaakt van geëxpandeerd polystyreen. Het KB verbiedt echter geen kartonnen drinkbekers met coating;
- verbiedt het op de markt brengen van producten vervaardigd uit oxo-degradeerbare kunststoffen;
- verplicht om aan kunststof drankverpakkingen tot maximaal drie liter kunststof doppen en deksels tijdens de fase van beoogd gebruik van de producten aan de verpakking bevestigd te houden;
- verplicht dat petflessen tot maximaal drie liter vanaf 2025 minstens 25% gerecycled kunststof moet bevatten, vanaf 2030 is dit 30%;
- verplicht producenten van bepaalde kunststofproducten voor eenmalig gebruik (onder meer maandverbanden, tampons, vochtige doekjes, tabaksproducten met filters en drinkbekers) om hun product of verpakking te voorzien van een opvallende, duidelijk leesbare en onuitwisbare markering met info voor de consument met betrekking tot onder meer afvalbeheersopties en effect op het milieu van zwerfafval;
- verplicht dat etiketten en andere markeringen op glazen statiegeldflessen die geen deel uitmaken van een gesloten circuit gemakkelijk verwijderd kunnen worden.

Op dit ogenblik is er een onderzoek lopende opgelegd door de FOD Leefmilieu om na te gaan voor welke producten/verpakkingen een uitbreiding van dit eerste KB mogelijk is (bijvoorbeeld in het kader van voedselverpakkingen).

2.3.2 Vlarema 7

In Vlarema 7 (goedgekeurd op 17 juni 2019) zijn maatregelen opgenomen voor de preventie van zwerfvuil:

- Art. 5.3.12.1 stelt dat vanaf 1 januari 2020 het serveren van drank in recipiënten voor eenmalig gebruik bij evenementen verboden is, tenzij de eventorganisator een systeem voorziet dat garandeert dat minstens 90% van de eenmalige verpakkingen gescheiden wordt ingezameld voor recyclage. Vanaf 1 januari 2022 is het serveren van drank in recipiënten voor eenmalig gebruik bij evenementen verboden, tenzij de eventorganisator een systeem voorziet dat garandeert dat minstens 95% van de eenmalige verpakkingen gescheiden wordt ingezameld voor recyclage.
- Art. 5.3.12.2 stelt dat vanaf 1 januari 2020 is het voor Vlaamse overheden en lokale besturen in hun eigen werking en door hen georganiseerde evenementen verboden drank te serveren in recipiënten voor eenmalig gebruik. Vanaf 1 januari 2022 is dit verbod ook van toepassing op het aanbieden van bereide voedingsmiddelen in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik.
- Artikel 5.3.11.1 stelt dat het gratis ter beschikking stellen van lichte plastic draagtassen voor eenmalig gebruik verboden is bij aankoop in de detailhandel. De bijdrage per draagtas moet zichtbaar worden gemaakt aan de consument. Onder detailhandel moet worden verstaan elk verkooppunt en elke vorm van verkoop aan consumenten, al dan niet overdekt.

Een vervolg op deze Vlarema-wetgeving is in opmaak (Vlarema 9).

2.3.3 Brudalex

Het Besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 23 juni 2022 tot wijziging van het besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1 december 2016 betreffende het beheer van afvalstoffen en gelinkte bepalingen is gepubliceerd op 29 juli 2022.

Dit Besluit verbiedt een Brusselse openbare entiteit in het kader van haar eigen activiteiten en tevens in het kader van door haar georganiseerde evenementen om (op enkele uitzonderingen na):

- vanaf 1 januari 2023 dranken te schenken in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik, met uitzondering van verpakkingen van wijn en sterkedranken;
- vanaf 1 juli 2023 bereide voedingsmiddelen aan te bieden in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik;
- vanaf 1 juli 2023 water ander dan leidingwater te schenken.

2.3.4 Waalse wetgeving

Het Arrêté du Gouvernement wallon portant interdiction de l'usage de certains ustensiles en plastique à usage unique dans les établissements ouverts au public (M.B. 27.09.2019) verbiedt vanaf 1 januari 2021 :

- in alle inrichtingen open voor publiek: het gebruik van drankrecipiënten in geëxpandeerd polystyreen of voedingsrecipiënten in geëxpandeerd polystyreen voor onmiddellijke consumptie en waarvoor geen verdere bereiding nodig is, eenmalig plastic bestek, eetstokjes en roerstaafjes voor drank, eenmalige plastic rietjes (met uitzondering voor medische redenen), eenmalige plastic bordjes en eenmalige plastic ballonnenstaafjes;
- in eigen werking van regionale autoriteiten en de evenementen die ze organiseren: eenmalige plastic recipiënten om drank in te serveren;
- voor evenementen die een vergunning nodig hebben: eenmalige plastic recipiënten om drank in te serveren, tenzij deze selectief worden ingezameld met oog op recyclage.

Vanaf 1 januari 2022 is het voor regionale autoriteiten in eigen werking en voor evenementen die ze organiseren eveneens verboden om eten te serveren in eenmalige plastic recipiënten voor bereide voeding.

2.3.5 Samenwerkingsakkoord verpakkingen en erkenningen

Naar aanleiding van het Verpakkingsplan 2.0 is in eerste instantie het ISA Verpakkingen aangepast. Hierbij werden de belangrijkste doelstellingen van het Verpakkingsplan 2.0 wettelijk verankerd, zoals de verhoogde recyclagedoelstellingen en de 90% inzameling en recyclage van drankverpakkingen.

Vervolgens werden ook de erkenningen van Fost Plus en Valipac in die lijn hernieuwd.

Bij de erkenning van Fost Plus van 20 december 2018 werden de andere doelstellingen uit het Verpakkingsplan 2.0 die betrekking hebben op de huishoudelijke verpakkingen ingeschreven. Dit gaat dan onder andere over de eco-modulatie, de verdubbeling van de out-of-home inzameling, het stimuleren van het gebruik van recycled content, de draagtassen en de uitgebreide blauwe zak.

De nieuwe erkenning van Valipac is goedgekeurd op 2 december 2021. In het Verpakkingsplan 2.0 staan minder doelstellingen voor bedrijfsmatige verpakkingen. Dit neemt niet weg dat de erkenning een solide basis vormt om verdere stappen te zetten naar meer selectieve inzameling, lokale verwerking en preventie. Kortom, een sterke stimulans om de circulariteit van bedrijfsmatig verpakkingsafval te bevorderen.

Deze erkenning voorziet volgende algemene doelstellingen:

- tegen 2026 80% en tegen 2030 100% van al het bedrijfsmatig verpakkingsafval in de Europese Unie en bij voorkeur in België recycleren en dit op een efficiënte en hoogwaardige manier;
- volledige traceerbaarheid tot stand brengen van de verpakkingsafvalstoffen tot aan hun eindbestemming en volledige kennis van de verwerkingsketens voor alle bedrijfsmatig verpakkingsafval te realiseren;
- maximale samenwerking tot stand brengen met publieke en private Europese organisaties om een informatie-uitwisselingsplatform op te zetten, teneinde informatie te kunnen delen over audits uitgevoerd bij recycleurs;
- zo hoog mogelijke selectieve inzameling van bedrijfsmatig (verpakkings)afval verwezenlijken door sensibiliserings- en communicatiecampagnes en door doorgedreven monitoring, waarbij de bedrijfswereld verder wordt gewezen op de geldende verplichtingen tot selectieve inzameling;
- tegen 2025 het aantal bedrijven dat één of meerdere verpakkingsstromen selectief aanbiedt doen stijgen met 25% ten opzichte van 2019 en vervolgens tegen 2030 minstens nog eens met 25% ten opzichte van 2025;
- de hoeveelheid recycleerbaar bedrijfsmatig verpakkingsafval in het bedrijfsrestafval tot nul herleiden.

3 Strijd tegen zwerfvuil

3.1 DOELSTELLINGEN

Doelstelling	Deadline	Status ¹
De score van de netheidsindex voor de drie slechtste doelplaatsen (autostradeparkings, openbaar vervoer stopplaatsen en afvalverzamel punten) moet stijgen met minimaal 10 % ten opzichte van 2014.	2022	2021: daling van de cijfers. Lijkt moeilijk om alle doelstellingen nog te behalen in 2022
De score van de netheidsindex voor de andere doelplaatsen blijft gelijk of verbetert ten opzichte van 2014.	2022	Score 2021 gelijk of licht beter dan score 2014
De totale hoeveelheid zwerfvuil op de grond daalt met 20 gewichtsprocent t.o.v. 2015 en mag dus nog maximaal 16.340 ton bedragen in 2022.	2022	In 2021 daling met 11% (in gewicht) t.o.v. 2015. Geen structureel dalende trend.
Maximaal 90 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar	2019	Doelstelling gehaald
Maximaal 40 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar	2025	Doelstelling nu reeds gehaald

¹ Groen: sterke aanwijzing dat de doelstelling gehaald zal worden
 Rood: sterke aanwijzing dat de doelstelling niet zal gehaald worden
 Oranje: onduidelijk of de doelstelling zal gehaald worden

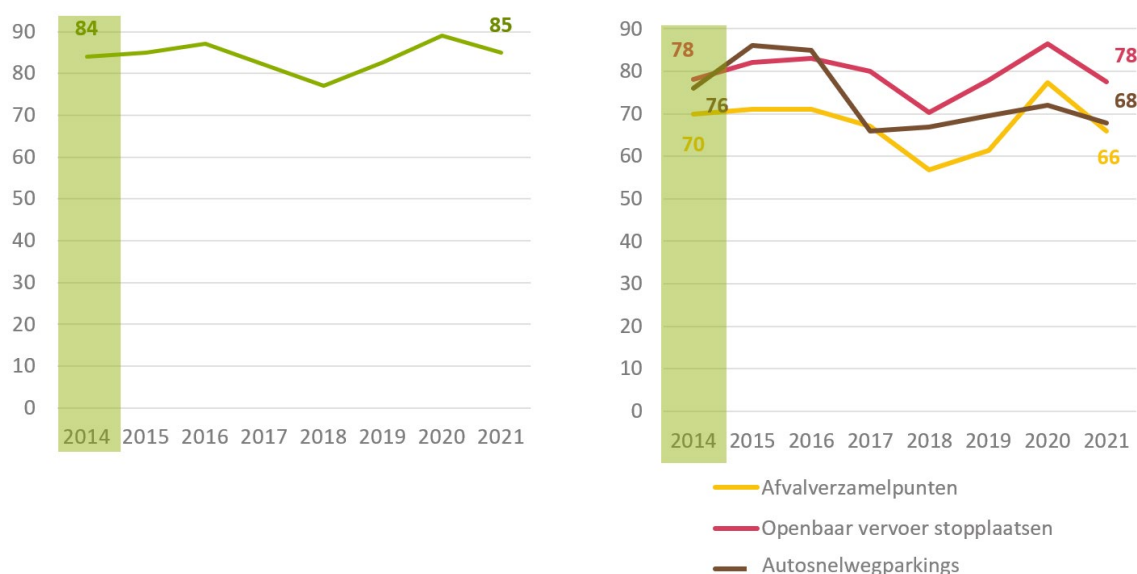
3.1.1 Netheidsindex

Het Uitvoeringsplan voor huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval (2016-2022) stelt dat

- de score van de netheidsindex voor de drie slechtste doelplaatsen (autostradeparkings, openbare vervoerplaatsen en afvalverzamelpunten) moet stijgen met minimaal 10% ten opzichte van 2014;
- De score van de netheidsindex voor de andere doelplaatsen mogen niet verslechteren ten opzichte van 2014.

De methodologie voor het uitvoeren van de netheidsindex is in samenspraak met de sector goedgekeurd op 5 maart 2020.

De positieve kentering uit 2019 en 2020 zien we niet langer in 2021 (**Figuur 1** links): er is een daling van de cijfers. Hierdoor lijkt het moeilijk om de doelstelling omtrent de netheidsindex nog in 2022 te behalen. Het is echter onduidelijk wat de impact van de COVID-maatregelen in 2020 en 2021 was op het gebruik en de netheid van de openbare ruimte. De resultaten van beide jaren zouden daarom als afwijkend beschouwd kunnen worden. Dit geldt vooral voor 2020, gezien de strenge lockdown die in dat jaar van toepassing was en een belangrijke impact heeft gehad op de out-of-home activiteiten.

Figuur 1. Links: Evolutie van de Gewone Netheidsindex in Vlaanderen (2014-2021). Rechts: Evolutie gewone Netheidsindex voor de 3 slechtste type-omgevingen (+10% doelstelling).

De grootste uitdaging ligt in het behalen van de +10% doelstelling voor autosnelwegparkings, waar de netheid nog is verslechterd. Afvalverzamelpunten scoren in 2021 onder het niveau van 2014, maar dit verschil is niet significant. Enkel voor openbaar vervoer stopplaatsen zitten we op hetzelfde niveau als in 2014 (**Figuur 1** rechts). Voor het merendeel van de andere type-omgevingen ligt de score min of meer gelijk met die van 2014: de situatie verslechtert er dus niet.

3.1.2 Hoeveelheid zwerfvuil

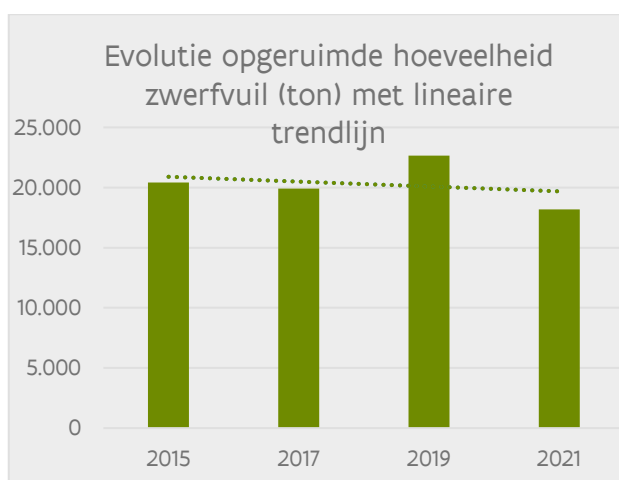
Het Uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval (2016-2022) stelt dat de totale hoeveelheid zwerfvuil op de grond daalt met 20 gewichtsprocent t.o.v. 2015 en dus nog maximaal 16.340 ton mag bedragen in 2022 (t.o.v. de schatting van 20.426 in 2015).

De OVAM publiceert tweejaarlijks de resultaten van de metingen die de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil op de grond en de opruimkosten ervan aangeven. De resultaten geven een evolutie van de hoeveelheid zwerfvuil ten opzichte van de nulmeting van 2015. Dit referentiejaar is overeengekomen met de sector en verankerd in het Uitvoeringsplan huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval (akkoord Vlaamse Regering op 12 juni 2020).

De laatste schatting van de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil in Vlaanderen voor deze planperiode is uitgevoerd in 2022, over het jaar 2021. Zoals weergegeven in **Tabel 1** werd de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil geschat op 18.171 ton. Deze cijfers geven een daling van 11,0% ten opzichte van de cijfers van 2015 (20.426 ton). Deze daling is echter onvoldoende om de doelstelling te halen. Ook is er geen structureel dalende trend over de jaren heen zichtbaar.

Tabel 1. Hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil

	2015	2017	2019	2021
Totale hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil	20.426	19.916	22.641	18.171
Evolutie t.o.v. nulmeting (2015)		-2,5%	+10,8%	-11,0%

Figuur 2. Evolutie opgeruimde hoeveelheid zwerfvuil (ton)

3.1.3 Verbruik lichte plastic draagtassen

De EU-richtlijn voor het verminderen van het verbruik van lichte plastic draagtassen stelt dat tegen eind 2019 een persoon maximaal 90 lichte plastic draagtassen mag verbruiken per jaar. Tegen het einde van 2025 zijn dit er 40. Onderstaande tabel toont de evolutie van het gebruik van lichte plastic draagtassen in België.

Tabel 2. Evolutie lichte plastic draagtassen

Lichte plastic draagtassen	2018	2019	2020	2021
<15 micron	9,7	6,5	2,8	1,04
15 < 50 micron	18,4	10,7	7	4,43
Totaal	28,1	17,2	9,8	5,47

De trend is duidelijk. In 2021 verbruikte een persoon gemiddeld 1,04 zeer lichte plastic draagtassen (<15 micron) en 4,43 lichte plastic draagtassen (15-50 micron). De EU doelstelling tegen 2025 inzake de afbouw van lichte plastic draagtassen (max. 40 stuks) is dus alvast ruimschoots gehaald.

3.2 ACTIES

3.2.1 Financiering zwerfvuilkosten

3.2.1.1 Stand van zake omzetting Europese Single-Use-Plastics richtlijn

De Europese SUP-richtlijn verplicht lidstaten om vanaf 2023 zwerfvuilkosten (kosten opruiming + kosten inzameling via publieke vuilnisbakken + kosten sensibilisatie) door te rekenen aan de producenten van verpakkingen en sigaretten. Eind 2024 moeten ook producenten van vochtige doekjes en ballonnen bijdragen aan de zwerfvuilkosten. In Vlaanderen is beslist om dit principe te verbreden naar alle producten die een significante impact hebben op het zwerfvuil, waaronder dus ook andere verpakkingen en kauwgom.

In lijn met dit principe werd in 2021 een juridische basis opgenomen in het Materialendecreet. Het Decreet alleen volstaat echter niet om het beleid effectief in te voeren. Aanvullende wetgeving is bijgevolg noodzakelijk. Om een juridisch robuuste aanpak mogelijk te maken, is er beslist om een wettelijk kader op te stellen in samenwerking met de andere gewesten en dit in de vorm van een Interregionaal samenwerkingsakkoord (ISA). Het ISA is op 8.07.2022 geagendeerd als mededeling op de Vlaamse Regering.

De timing van de goedkeuring van het ISA loopt achter op schema, waardoor een tijdige, correcte en volledige omzetting van de SUP-richtlijn in gevaar komt. De hoofdredenen voor de vertraging zijn:

- verschil in visie tussen de gewesten en met de stakeholders over de aangewezen wijze waarop producenten moeten voldoen aan hun verplichtingen inzake zwerfvuil;
- discussies tussen de gewesten omtrent een luik rond algemene UPV-regels dat eveneens wordt opgenomen in het ISA.

3.2.1.2 Berekening zwerfvuilkost

Om het UPV-principe in de praktijk te kunnen brengen is ingezet op studiewerk om de vergoedingen die vanuit de verschillende sectoren betaald zullen moeten worden te berekenen:

- 2-jaarlijkse studie naar de totale zwerfvuilkost in Vlaanderen (laatste studie 2019) en aanvullend studiewerk 2021;
- fractietelling: deze studie bekijkt de samenstelling van het zwerfvuil op de grond op het openbaar domein in Vlaanderen. Deze studie wordt gebruikt om het aandeel van elke sector in de totale zwerfvuilkost te bepalen;
- opmaak verdeelsleutel om het aandeel van de zwerfvuilvergoeding van elke individuele stad of gemeente te bepalen.

Zoals beschreven in het Materialendecreet vallen volgende aspecten onder de **zwerfvuilkost**:

- kosten voor bewustmakingsmaatregelen;
- kosten voor de inzameling van afval dat in openbare inzamelsystemen wordt afgedankt, inclusief de kosten voor de infrastructuur en de exploitatie ervan en voor het daaropvolgende vervoer en de verwerking van dat afval;
- kosten voor de opruiming van het zwerfafval, en voor het daaropvolgende vervoer en de verwerking van dat zwerfafval;
- kosten voor de verzameling en rapportering van gegevens over de hoeveelheden die op de markt gebracht zijn;
- andere algemene kosten van het beleid tegen zwerfvuil.

De totale zwerfvuilkost in Vlaanderen op basis van deze aspecten is berekend op 164,34 miljoen euro. Van dit bedrag wordt ongeveer 70% toegeschreven aan producenten van producten met een belangrijke impact in het zwerfvuil. De verschillende overheden zullen bijgevolg worden vergoed voor een totaalbedrag van ca. 114,8 miljoen euro (**Tabel 3**).

Tabel 3. Overzicht van de zwerfvuilkosten en vergoedingen van de verschillende overheden.

Entiteit	Zwerfvuilkosten (miljoen euro)	Aandeel in de totale zwerfvuilkost	Vergoeding (miljoen euro)	Vergoed aandeel van de zwerfvuilkosten
Gemeenten (incl. ICs)	144,76	88,09%	97,77	67,54%
Mooimakers	10,00	6,09%	10,00	100,00%
Handhaving	1,71	1,04%	1,71	100,00%
Provincies en Agentschappen	7,87	4,79%	5,31	67,54%
Alle	164,34	100,00%	114,80	69,85%

De **fractietelling** 2019-2021 ([Fractietelling zwerfvuil 2019-2021. Eindrapport | Vlaanderen.be](#)) liep in herfst-winter 2019-2020 en lente-zomer 2021 (onderbreking werkzaamheden omwille van COVID-19). De methodologie van de fractietelling (inclusief sampling design, volumebepalingsmethodologie) werd in consensus goedgekeurd door de Klankbordgroep Zwerfvuilmonitoring op 5 maart 2020. In het totaal werden 27 (deel)fracties gemeten en samengevoegd naar de volgende productgroepen: peuken, kauwgom, verpakkingen, doekjes, ballonnen en een restcategorie waarvoor het niet mogelijk is om eenduidig een producent aan te duiden. Vervolgens werd het rekenkundig gemiddelde genomen van aantal, volume en gewicht van de fracties om zo de aandelen van de producenten te bepalen.

Uit deze studie blijkt dat de meest prominente zwerfvuilfracties (gebaseerd op alle vier seizoenen) sigarettenpeuken, kauwgom en verpakkingen (drink- en andere) zijn (**Tabel 4**). Deze resultaten lijken sterk op de resultaten van eerdere fractietellingen in 2005-2006 en 2015.

Tabel 4. Overzicht van de aandelen van de verschillende producenten in de zwerfvuilkost in Vlaanderen.

Producent	% Aantal	% Gewicht	% Volume	% Aandeel zwerfvuilkost	Bedrag op Vlaams niveau
Tabaksproducenten	41,28%	2,53%	1,11%	14,97%	€ 24.606.005
Kauwgomproducenten	15,38%	1,83%	0,24%	5,82%	€ 9.559.280
Producenten van verpakkingen van huishoudelijke oorsprong	25,68%	40,10%	72,40%	46,06%	€ 75.693.772
Doekjesproducenten	0,66%	0,72%	0,58%	0,65%	€ 1.067.502
Ballonnenproducenten	0,09%	0,03%	0,01%	0,04%	€ 67.601
Niet gefinancierd	16,92%	54,79%	25,67%	32,46%	€ 53.344.119
Som	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	€ 164.338.279

Som gefinancierd	83,08%	45,21%	74,33%	67,54%	€ 110.994.160
-------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	----------------------

3.2.1.3 Producentenverantwoordelijkheid in afwachting van een akkoord

3.2.1.3.1 Mooimakers

Op dit ogenblik loopt er een financieringsovereenkomst met Fost Plus over de werking Mooimakers. Deze overeenkomst loopt echter eind 2022 af. Gezien het ISA door de vertraging in het proces niet perfect zal aansluiten op het aflopen van de huidige overeenkomst, wordt 2023 aanzien als een overgangsjaar. Fost Plus is bereid om bij te dragen aan de financiering van de werking van Mooimakers in deze overgangperiode.

Zodra het ISA in werking treedt, is de werking van Mooimakers op lange termijn structureel verankerd. De financiering zal dan ruimer gedragen worden door de verschillende sectoren (verpakkingen, tabak, kauwgom, vochtige doekjes en ballonnen). Het is belangrijk om dit scharniermoment ook aan te grijpen om te bekijken hoe de aansturing van Mooimakers in de toekomst best zal verlopen.

3.2.1.3.2 Tabaksindustrie

Voor de periode 2018-2020 betaalde de tabaksindustrie een jaarlijkse vrijwillige bijdrage van 150.000 euro aan de werking Mooimakers voor acties gerelateerd aan de peukenproblematiek. Deze bijdrage staat echter niet in verhouding tot het aandeel tabaksrestanten in de hoeveelheid zwerfvuil. In 2022 werd na lang onderhandelen een nieuwe overeenkomst afgesloten waarbij een significant hogere bijdrage van de producenten werd bekomen. Voor de periode 2020-2022 is een bedrag van €1,65 miljoen vastgelegd, te besteden in 2022 en 2023. Niettegenstaande dit een veel hogere bijdrage is, komt dit nog niet in de buurt van de totaal ingeschatte zwerfvuilkost voor peuken op Vlaams niveau (ca. € 25 miljoen/jaar).

Met het bijkomende budget zal in 2022 reeds een sensibiliserende campagne opgezet worden. De resterende middelen zullen in een latere fase ingezet worden, specifiek rond maatregelen/acties met betrekking tot zwerfvuil in het algemeen en peuken in het bijzonder.

3.2.1.3.3 Kauwgomindustrie

Met de kauwgomindustrie zijn nog geen afspraken bekomen over een bijdrage in de werking Mooimakers. Een definitieve regeling via het ISA zal hier soelaas moeten brengen. De beperkte economische omvang van de kauwgomsector in relatie tot de potentiële zwerfvuilkost maakt dit tot een grote uitdaging/bedreiging voor de sector.

3.2.2 Werking Mooimakers

De speerpunten uit het operationeel plan zwerfvuil en sluikestorten van zes jaar werking Mooimakers zijn: monitoring, onderzoek en kennisdeling, ondersteuning lokale besturen en Vlaamse partners, doelplaatsenaanpak, preventie en bedrijventrajecten, participatie, handhaving, governance, communicatie.

De evaluatie geeft aan dat Mooimakers sterk heeft ingezet op alle speerpunten van het operationeel plan zwerfvuil en sluikestorten. Mooimakers is de katalysator geworden van een nieuwe maatschappelijke dynamiek. Er ontstond een hele community van 'Mooimakers' die het goede voorbeeld geven. Er is een toename in de bekendheid bij de burgers door o.a. de herkenbare campagnes en acties. Mooimakers ontpopte zich tot hét aanspreekpunt en kenniscentrum voor de aanpak van zwerfvuil en sluikestort binnen Vlaanderen. In deze hoedanigheid is Mooimakers ook de verbindende factor voor alle partners die inzetten op de problematiek.

Mooimakers kiest voor een integrale aanpak waarin de vijf pijlers allemaal even belangrijk zijn: communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie, handhaving. En sinds 2020 is dit uitgebreid met preventie als zesde pijler. Er is expertise opgebouwd en goede praktijken worden gedeeld. Lokale besturen en Vlaamse partners kunnen rekenen op begeleiding en financiële en materiële ondersteuning. Opruiminspanningen en het aantal vrijwilligers zijn toegenomen. Handhaving is uitgegroeid tot het sluitstuk van de strijd tegen zwerfvuil en sluikestort.

Een volgehouden integrale aanpak is nodig om het zwerfvuil- en sluikestortprobleem in Vlaanderen aan te pakken. In die aanpak zijn zes onmisbare pijlers allemaal even belangrijk: preventie, communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie en handhaving. In toekomst wil men nog extra partners in de strijd aantrekken.

Bijlage 2 omvat het volledige activiteitenrapport van Mooimakers (mei 2022).

3.2.3 Vlaams zwerfvuilcharter

Na de voorgaande tussentijdse evaluatie van het Verpakkingsplan in 2020 was duidelijk dat extra maatregelen noodzakelijk waren om de zwerfvuildoelstellingen te halen. Bijkomend aan het Verpakkingsplan werd een Vlaams zwerfvuilcharter opgesteld met zowel private als publieke sectoren. Hierbij werden per actor of groep actoren concrete acties op korte termijn (2021-2022²) vastgelegd die belangrijk zijn in de strijd tegen zwerfvuil. Preventie en handhaving vormen hierin twee prominente pijlers.

Het charter heeft nogmaals bevestigd dat de strijd tegen zwerfvuil en sluikestorten niet eenvoudig is en een werk van lange adem. Het is een problematiek waar iedereen vanuit zijn positie een bijdrage aan kan leveren en die multidisciplinair dient aangepakt te worden. Dankzij het charter staat deze thematiek bij sectoren zoals bouw en transport nieuw op de agenda en wordt deze bij andere sectoren waar zwerfvuil reeds op de agenda stond, bestendigd. De acties opgenomen in het charter zijn tot nu toe grotendeels uitgevoerd zoals aangegeven, behalve bij de tabakssector. Deze plannen hun actie in oktober 2022.

3.2.4 Handhaving

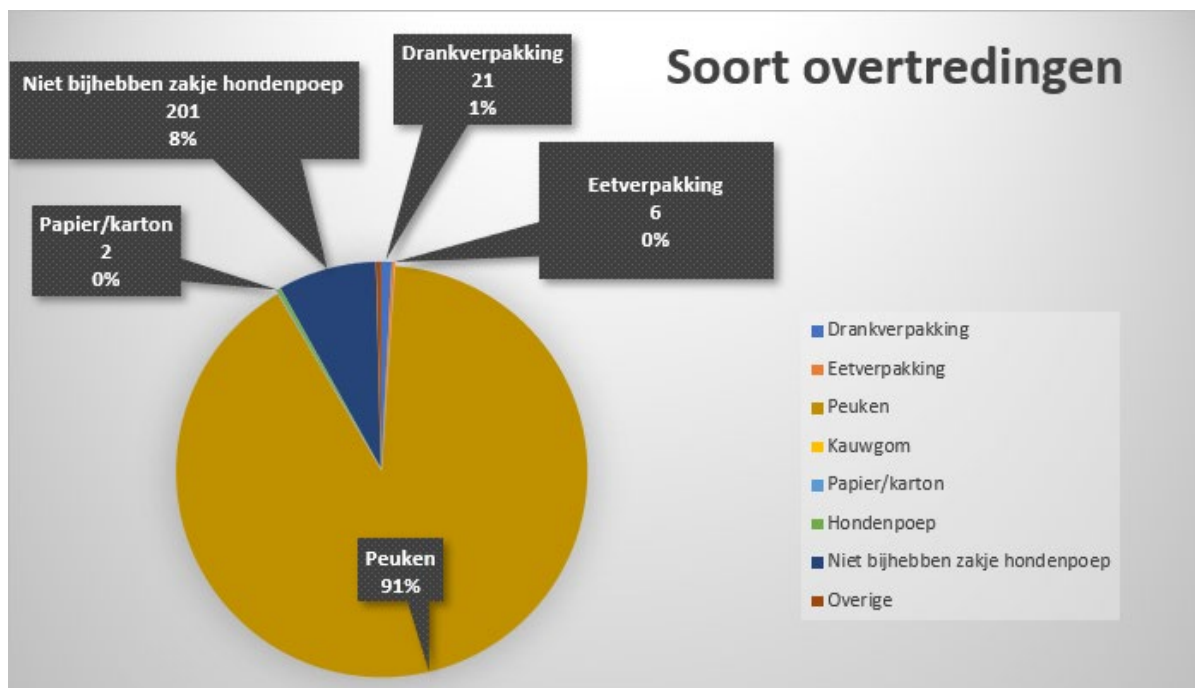
3.2.4.1 Aanwerving handhavers door OVAM

In overleg met Fost Plus zijn middelen vrijgemaakt voor de aanwerving van 30 handhavers door de OVAM. Deze worden ingezet in heel Vlaanderen en ondernemen doelgericht handhavingsacties.

Sinds de start van de overeenkomst is het team zwerfvuilhandhavers gestaag gegroeid. Sinds begin september 2022 zijn in totaal 25 handhavers actief. Vijf bijkomende handhavers starten later dit jaar.

Sinds november 2021 zijn in totaal 2659 bestuurlijke verslagen opgesteld voor een overtreding zwerfvuil (**Figuur 3**). Het merendeel van de overtredingen gaat over het weggooien van sigarettenpeuken (91%).

² *Enkele acties hebben een andere doorlooptijd, nl. de Click (met tussentijdse evaluatie) en het project rond de aanstelling van 30 handhavers (met tussentijdse evaluatie). Deze lopen over de periode van de zomer 2021 tot de zomer van 2024. Green Deal Anders Verpakt loopt tot eind 2024.*

Figuur 3. Soorten overtredingen zwerfvuil

Voor uitgebreide resultaten over boetes en alternatieve maatregelen is het nog te vroeg. De sanctionerend ambtenaren hebben zes maanden de tijd om een dossier af te handelen. Er zijn wel enkele eerste resultaten: de tot nu toe opgelegde boetes liggen tussen 25 en 120 euro.

3.2.4.2 Overleg met andere betrokken instanties

De Vlaamse regering heeft verschillende brieven gestuurd naar de Federale regering met het verzoek om zo snel mogelijk de GAS-wetgeving te herzien. In deze brieven werden enkele belangrijke knelpunten aangehaald. De Federale regering heeft op basis hiervan een voorstel uitgewerkt en deze voorgelegd aan de Vlaamse regering. Dit voorstel werd goedgekeurd op 2 september 2022. Bij deze goedkeuring gaf de Vlaamse overheid wel nog een reeks van suggesties om het ontwerp te optimaliseren. Hierover wordt nog in dialoog gegaan.

3.2.5 **Andere mogelijke maatregelen tabak/kauwgom**

3.2.5.1 Green deal tabaksindustrie of kauwgomproducenten

De OVAM heeft de mogelijkheid afgetoetst voor het afsluiten van een eventuele Green Deal met de sigaretten- of kauwgomproducenten. Een Green Deal vergt een grote tijds- en middeleninvestering. Een dergelijke Green Deal heeft geen meerwaarde gezien beide sectoren zullen bijdragen aan het financieren van de zwerfvuilkosten.

3.2.5.2 Formuleren van nieuwe sectorspecifieke doelstellingen

Het Verpakkingsplan vermeldt het formuleren van doelstellingen voor producenten van andere fracties in het zwerfvuil, zoals tabaks- en kauwgomproducenten. Dit is niet gebeurd, om meerdere redenen:

- vanaf 2023 zijn deze producenten verplicht om een financiële bijdrage te leveren aan de opruimkosten van het zwerfvuil (zie SUP-richtlijn en/of Materialendecreet). Ze gaan bijgevolg financieel worden aangespoord om het aandeel van hun producten in het zwerfvuil te beperken. Minder in het zwerfvuil betekent immers een lagere financiële bijdrage;

- het is belangrijker een daling van het totale zwerfvuil te bereiken dan om enkel in te zetten op bepaalde deelfracties;
- bijkomende specifieke doelstellingen (bijvoorbeeld inzameldoelstellingen) voor bepaalde fracties zoals in dit geval tabak en kauwgom vergen een meer verregaande monitoring en andere wijze van inzameling met een grote bijkomende tijd- en middeleninvestering.

3.2.6 Beloningssystemen

De **Stad Antwerpen** heeft in 2018 het innovatief project ‘Propere buurt, schoon verdient’ afgerond. Conclusie van het project was dat het vergoeden van verenigingen via een retoursysteem geen merkbaar effect oplevert in de strijd tegen zwerfvuil, omdat er geen sprake was van een preventief effect bij de buurtbewoners (drankverpakkingen hadden geen inruilwaarde voor vervuilers, andere passanten of de rest van het zwerfvuil). Ook was de kwaliteit van het geleverde werk niet afdoende om de eigen straatvegers te vervangen (cf. stijgend aantal peuken) en was de extra administratieve, logistieke en planmatige belasting voor de stad substantieel.

Fost Plus heeft in 2021 **The Click** gelanceerd. Met The Click wil Fost Plus in samenwerking met lokale besturen, bedrijven en organisaties een incentive creëren om mensen zwerfvuil te laten opruimen en hun on-the-go afval in de vuilbak te deponeren. Daarnaast wordt ook ingezet op ofwel een selectieve inzameling van verpakkingen op het openbaar domein, ofwel een nasortering van straatvuilnisbakjes om het pmd eruit te halen. Het is evenwel niet mogelijk om met de data die Fost Plus monitort aan te geven wat de effectieve meerwaarde is van de Click naar minder zwerfvuil en een betere (selectieve) inzameling. Een volledige beschrijving is bijgevoegd in **bijlage 3**.

3.2.7 Catering

3.2.7.1 Evaluatie en controle

Door toedoen van COVID-19 lag het merendeel van de evenementen stil in 2020-2021. Niettemin is er al heel wat werk verricht:

- een leidraad voor de implementatie van de 90/95%-maatregel voor organisatoren en lokale toezichthouders is uitgewerkt en staat ter beschikking op www.groenevent.be
- in 2022 is door de OVAM en de Afdeling Handhaving van het Departement Omgeving steekproefsgewijs informatie opgevraagd bij een 18-tal Vlaamse evenementen die nog met wegwerpdrankverpakkingen werken. Deze evenementen zijn ook bezocht. Daarnaast volgt de OVAM een aantal grote evenementen op die werken met herbruikbaar cateringmateriaal. Cijfers zijn voorzien tegen einde 2022.

3.2.7.2 Evolutie herbruikbare bekertjes

In de eerste helft van 2022 is de evolutie van het aantal herbruikbare bekertjes in Vlaanderen gemonitord met bevestigingen via diverse kanalen:

- *Afvalintercommunales*: 19 afvalintercommunales bieden samen 592.681 herbruikbare bekertjes aan. Sommige afvalintercommunales hebben geen bekertjes ter beschikking, in plaats daarvan bieden ze een raamovereenkomst aan met een professionele speler. Zo worden bekertjes op wekelijkse basis veelvuldig bij lokale evenementen ingezet.
- *Gemeenten*

Tabel 5 geeft bijkomende info over herbruikbare bekertjes bij gemeenten.

Tabel 5. Opmenging herbruikbare bekertjes gemeenten

	2019	2020	2021

# gemeenten (van 300) met eigen herbruikbare bekers	138 Totaal: 673.588 stuks	181 Totaal: 862.113 stuks	193 Totaal: 1.060.204 stuks
# gemeenten (van 300) die herbruikbare bekers inzetten op andere dan gemeentelijke evenementen	151	221	251
# gemeenten waar herbruikbare bekers worden ingezet op bijna alle evenementen	39	76	86
# gemeenten waar organisatoren verplicht worden om te werken met herbruikbare bekers	Geen cijfers beschikbaar	Geen cijfers beschikbaar	65

Ook tal van gemeenten/intercommunales/drinkwatermaatschappijen hebben een raamcontract lopen met een bekerleverancier waar gemeenten, verenigingen, ... gebruik van kunnen maken.

- *Het Facilitair Bedrijf (HFB)*: bespaart jaarlijks 600.000 wegwerpbekers (cijfers van 2019).
- *Drankenproducenten en drankenhandelaars*: volgens cijfers van vier grote spelers zijn er 7 miljoen herbruikbare bekers ter beschikking. Echter, er zijn veel meer drankenleveranciers in Vlaanderen en dus ook meer bekers in omloop.
- *Professionele bekerleveranciers*: naar schatting zijn er in Vlaanderen zeven bekerleveranciers actief, zes hebben cijfers doorgegeven. Samen stockeren ze op het moment van de bevraging 11,7 miljoen herbruikbare bekers die worden ingezet. Gezien de stijgende vraag naar herbruikbare bekers, loopt dit cijfers nog op (ter vergelijking: in 2020 waren er 3 miljoen bekers op de markt).

De opsomming is met zekerheid een onderschatting van het aantal herbruikbare bekers die in Vlaanderen in omloop zijn. Niet alle drankenproducenten, -handelaars en professionele bekerleveranciers zijn opgenomen in de cijfers en er zijn tal van (kleinere) verenigingen die eigen bekers hebben die niet in dit overzicht staan. Maar zelfs met deze beperkte cijfers zien we, ondanks twee coronajaren, een duidelijke grote groei in het absolute aanbod.

3.2.7.3 Evolutie wascapaciteit

Een bevraging begin 2022 bij aanbieders van een industriële wascapaciteit wees uit dat er in Vlaanderen op dat moment:

- 11 vaste wasstraten actief waren. De wasstraten liggen verspreid over alle provincies in Vlaanderen en één belangrijke speler bevindt zich in omgeving Luik;
- in oktober 2022 is er een totale industriële wascapaciteit ter beschikking van ongeveer 675.000 bekers per dag (op piekmomenten kan de capaciteit hoger);
- de investeringen in wascapaciteit voor herbruikbare bekers neemt jaarlijks sterk toe. Veel kleine en middelgrote evenementen maken gebruik van manuele afwas, professionele

afwasmachines of mobiele wasstraten³ voor tussentijdse en/of eindafwas. De berekening houdt geen rekening met deze capaciteit.

Net zoals met het aanbod van herbruikbare bekertjes volgen ook investeringen in wascapaciteit de vraag dankzij een verankering in de wetgeving.

3.2.7.4 Ondersteuning en bijkomende initiatieven

Een totaal van 41 gemeenten, waaronder de stad Leuven, Gent en de gemeenten in het werkingsgebied van IDM kozen er in 2021 voor om herbruikbare drankrecipiënten op alle evenementen te verplichten. Ze vinden de 95%-maatregel niet handhaafbaar en wensen dat alle organisatoren werken met herbruikbare drankrecipiënten.

Algemene ondersteuning aan alle evenementorganisatoren en lokale besturen wordt geboden via een goed uitgewerkte website, de groenevent mailbox, begeleidingstrajecten, de Green Deal Anders Verpakt en tal van infomomenten voor verenigingen, organisatoren en horeca.

- Website:
 - o Groenevent.be: interpretatiedocument en beslissingsbomen als hulp voor de interpretatie van de wetgeving en praktijkvoorbeelden;
 - o Kwitten.be: video's en affiches rond herbruikbaar cateringmateriaal voor organisatoren;
- Inspiratiemomenten: door VVSG, de OVAM, intercommunalen, provincies en gemeenten zelf
- Lokale samenwerkingen: tweejarige begeleidingstrajecten door de OVAM i.s.m. Fost Plus waar onder andere wordt ingezet op herbruikbaar cateringmateriaal. In 2022 zijn negen trajecten lopende waaronder Olen Gladiolen (20.000 bezoekers), Ros Beiaard Dendermonde (80.000 bezoekers) en Genk On Stage (110.000 bezoekers).
- Bovenlokale samenwerkingen: de OVAM en Event Flanders sloegen tijdens het WK Wielrennen in 2021 de handen in elkaar om in samenwerking met het lokaal organisatiecomité (Golazo en Flanders Classics) en de lokale overheden herbruikbare bekertjes op alle VIP-, fan- en publiekszones langsheen het parcours te realiseren. Ook lanceerde de OVAM in juli 2022 in samenwerking met Sport Vlaanderen, BBL en Fost Plus een inspiratiegids voor duurzame sportevenementen waarin ook tips en advies wordt gegeven rond herbruikbaar cateringmateriaal.

3.2.8 **Nulmeting consumptievermindering SUP**

De SUP-richtlijn vraagt tegen 2022 een nulmeting in het kader van de te nemen acties rond consumptievermindering. De Europese Commissie heeft hiervoor een guideline opgesteld. De IVC werkt samen met Fost Plus tegen het einde van 2022 een aangepast registratiesysteem uit dat rekening houdt met de guideline en waarin de leden van Fost Plus rapporteren over de op de markt gebrachte verpakkingen. Dit moet toelaten om in 2023 een nulmeting te hebben over de in 2022 op de markt gebrachte verpakkingen die onder de scope van de consumptievermindering vallen. Zowel aantallen als gewichten zullen meegenomen worden.

Enkele uitdagingen die bij deze nieuwe registratie naar boven komen:

- voor samengestelde verpakkingen uit gemengde materialen moet er rekening gehouden worden met het aandeel aan kunststoffen in de verpakking;

³ Mobiele wasstraten worden niet aanzien als industriële wascapaciteit omdat ze louter dienen om te spoelen tijdens het event zelf. Ze hebben geen droogfunctie.

- bij serviceverpakkingen is de graad van freeriding relatief hoog. Serviceverpakkingen zijn verpakkingen die ter plaatse gevuld worden (en dus veelal onder de scope van de consumptievermindering vallen);
- het is niet steeds eenvoudig om een onderscheid te maken tussen verpakkingen die onder de SUP vallen en niet, omdat dit afhankelijk kan zijn van de inhoud en wijze van in de markt zetten.

3.2.9 Plastic draagtassen

Als gevolg van onder meer het opnemen van het verbod op (in Vlaanderen gratis) lichte draagtassen in de wetgeving, communicatie en de druk van de maatschappij naar minder plastic komen er steeds minder lichte plastic draagtassen op de markt. Het verbod op lichte plastic draagtassen in het federale KB zal deze tendens alleen maar versterken.

3.2.10 Aanpassing model politiereglement

Het model politiereglement bevat twee bijkomende artikels die bijdragen tot het verminderen van zwerfvuil:

- Verbod op het bedelen van reclamedrukwerk, autokaartjes en gratis regionale pers in leegstaande panden of achter te laten op geparkeerde voertuigen, op het recyclagepark of op andere plaatsen, dan de brievenbus zonder toelating van het lokale bestuur.
- Verplichting om bij het roken van tabaksproducten in de openbare ruimte de peuken en assen die daarbij ontstaan op te vangen in een zakasbakje of een daartoe voorzien recipiënt.

4 Betere inzameling en recyclage van verpakkingsafval

Voor we hieronder ingaan op de resultaten van het Verpakkingsplan inzake selectieve inzameling en recyclage, geven we een korte schets van de markt van huishoudelijke verpakkingen.

Tabel 6 geeft een overzicht van de hoeveelheid op de markt gezette eenmalige verpakkingen. Hieruit blijkt dat ook de laatste jaren het aantal eenmalige verpakkingen continu blijft stijgen. Glas heeft het grootste aandeel met 39% (358.000 ton). Papier en karton (242.000 ton) alsook plastics (239.000 ton) vertegenwoordigen elk 26%. Metaal is met 78.000 ton goed voor 8%.

Het aandeel herbruikbare drankverpakkingen daarentegen blijft continu dalen.

Tabel 6. Hoeveelheid op de markt gezette eenmalige verpakkingen

	2017	2018	2019	2020
Fost Plus	777.133	781.835	789.499	802.449
Totale markt	871.979	881.118	902.922	923.000

4.1 DOELSTELLINGEN

Minstens 26.000 ton buitenshuis verbruikt pmd-afval gecapteerd	2023	Op schema (22.000 ton in 2021)
90 % inzameling en recyclage van drankverpakkingen	2022	Globale doelstelling gehaald (impact glas)

		Niet voor alle deelstromen (PET, blik, drankkartons) / berekeningsmethodes
Recyclagedoelstellingen voor verpakkingen <ul style="list-style-type: none"> - 90 % in gewicht voor glas; - 90 % in gewicht voor papier/karton; - 90 % in gewicht voor drankkartons; - 90 % in gewicht voor ferrometalen; - 75 % in gewicht voor aluminium; - 50 % in gewicht voor kunststoffen; - 80 % in gewicht voor hout. 	2021	Doelstellingen gehaald met uitzondering van drankkartons door nieuwe berekeningsmethode
65 % recyclage van plastic verpakkingen van huishoudelijke oorsprong	2023	2020: 51% ⁴ - 46% ⁵ Stijging verwacht komende jaren dankzij uitbreiding pmd
55 % recyclage van plastic verpakkingen van bedrijfsmatige oorsprong	2023	Reeds gehaald (2020: 59%)
95 % recyclage van alle huishoudelijke verpakkingen samen	2025	2020: 93% ⁴ - 90% ⁵ Stijging verwacht de komende jaren dankzij uitbreiding pmd

4.1.1 Verdubbeling van de hoeveelheid selectief ingezamelde verpakkingen die buitenshuis geconsumeerd worden

In de erkenning van Fost Plus is de verplichting opgenomen om

- de hoeveelheid selectief ingezamelde verpakkingen van drank en andere voedingsproducten die buitenshuis worden verbruikt tegen 2023 te verdubbelen t.o.v. 2018
- de inzameling van pmd via het bedrijfsmatig circuit tegen 2023 te verdubbelen t.o.v. 2018.
- minstens 26.000 ton buitenshuis verbruikt pmd-afval te capteren tegen 2023.

De doelstellingen betreffen de klassieke pmd-fractie en niet de uitgebreide pmd-fractie. Waar reeds de uitgebreide pmd werd ingezameld, wordt een correctiefactor toegepast om de tonnages te herleiden tot de klassieke pmd tonnages.

Hieronder bekijken we deze 3 doelstellingen:

- *Hoeveelheid selectief ingezamelde verpakkingen van drank- en andere voedingsproducten die buitenshuis worden verbruikt verdubbelen tegen 2023 t.o.v. 2018*

Deze doelstelling is overgenomen uit de erkenningsaanvraag van Fost Plus van 2018. De pmd-inzameling bevat echter meer dan enkel verpakkingen van drank- en voedingsproducten. Dit maakt dat deze doelstelling moeilijk te monitoren valt en dit vandaag niet specifiek opgevolgd wordt.

- *Inzameling pmd via bedrijfsmatige circuit verdubbeld tegen 2023 t.o.v. 2018*

Deze doelstelling werd geformuleerd om Fost Plus aan te zetten tot acties om het voor privaatrechtelijke inzamelaars aantrekkelijker te maken om pmd selectief in te zamelen.

⁴ Volgens de klassieke berekeningsmethode

⁵ Volgens de nieuwe berekeningsmethode

- *Minstens 26.000 ton buitenshuis verbruikt pmd-afval gecapteerd tegen 2023*

Deze doelstelling is een globale doelstelling. De vorige twee doelstellingen zijn een deel van deze globale doelstelling en dragen bij tot het realiseren hiervan.

Fost Plus heeft voor het behalen van de doelstellingen een gefaseerd stappenplan voorgelegd dat werd goedgekeurd door de IVC.

Tabel 7 toont de evolutie van de totale out-of-home inzameling van pmd. Deze toont een duidelijk stijgende trend. Mede rekening houdend met het gegeven dat 2020 en 2021 moeilijke jaren waren voor out-of-home sorteren door COVID-19 (o.a. lockdowns en telewerken), lijkt het haalbaar om de doelstelling tegen 2023 te bereiken.

Van de 22.000 ton in 2021 is ongeveer 12.000 ton ingezameld bij bedrijven via privaatrechtelijke afvalinzamelaars. De resterende 10.000 ton is ingezameld via de inzamelrondes voor huishoudelijk afval (en dus afkomstig van kleine bedrijven, gemeentelijke sporthal etc).

Tabel 7. Evolutie totale Out-Of-Home inzameling pmd

Jaar	Out-of-Home inzameling (in ton)
2018	14.000
2019	16.000
2020	19.000
2021	22.000
2022	
2023	26.000 (doelstelling)

De graad van selectieve inzameling bij bedrijven kan ook benaderd worden vanuit onderzoek naar het restafval van bedrijven. Uit de 'Sorteeranalyse bedrijfsrestafval 2021-2022' waarbij een steekproef werd onderzocht van bedrijfsrestafval (zowel uit rolcontainers als uit afzetcontainers) bij bedrijven uit diverse sectoren blijkt dat er nog steeds respectievelijk 7,25% en 2,24% van het restafval pmd is. Het gaat dan voornamelijk om de fracties van de 'nieuwe sorteerboodschap' zoals huishoudelijke folies, schaaltsjes, vloodjes, etc. Naast pmd zijn papier/karton, voedselafval, hout en bedrijfsmatige folies de voornaamste recycleerbare fracties in het bedrijfsrestafval.

Hier blijft dus zeker nog een aanzienlijk potentieel om de selectieve inzameling te verhogen.

4.1.2 90% inzameling en recyclage van drankverpakkingen

Voor we ingaan op het doelbereik worden enkele overwegingen geschetst die relevant zijn voor een correcte interpretatie van deze doelstelling en de gepresenteerde cijfers. Het is immers niet eenduidig wat in het Verpakkingsplan en bijkomend in het ISA Verpakkingen precies bedoeld wordt met '90% inzameling en recyclage'. Daarom zullen meerdere cijfers gepresenteerd worden om het doelbereik te evalueren.

4.1.2.1 Overwegingen

Bepaling van de relevante markt

In het Verpakkingsplan staat dat tegen 2022 90% van de drankverpakkingen ingezameld en gerecycleerd moet worden. Er staat echter niet vermeld of deze doelstelling beoordeeld moet worden tegenover de totale hoeveelheid van op de markt gebrachte drankverpakkingen of tegenover de drankverpakkingen op de markt gebracht door de leden van Fost Plus. In het ISA Verpakkingen is de doelstelling opgenomen als een doelstelling voor Fost Plus (artikel 13, §1, 2bis°).

Echter, gezien het Verpakkingsplan een ruim perspectief hanteert en vanuit een algemeen maatschappelijk perspectief de totale markt moet bekeken worden, worden hieronder beide cijfers meegegeven.

De markt heeft op twee manieren impact op de cijfers:

- **Teller (ingezamelde/gerecycleerde hoeveelheid):** alle verpakkingen die worden aangeboden voor inzameling worden meegenomen in het inzamelsysteem. Dit cijfer bevat dus ook de verpakkingen die niet door de leden van Fost Plus op de markt worden gezet. Dit maakt dat inzamelcijfers van meer dan 100% mogelijk zijn.
- **Noemer (op de markt gezette hoeveelheid):** enkel de hoeveelheden drankverpakkingen die op de markt gezet zijn door leden van Fost Plus worden officieel aangegeven in het datasysteem van Fost Plus. Echter, algemeen wordt aangenomen dat de hoeveelheid drankverpakkingen die in België op de markt komen hoger is. Dit omdat niet alle verpakkingsverantwoordelijken lid zijn bij Fost Plus (freeriders). Daarnaast worden ook aanzienlijke hoeveelheden drank gekocht in de buurlanden (grensaankopen in supermarkten, wijn, champagne). De hoeveelheid verpakkingen op de markt gebracht naast deze van de leden van Fost Plus worden geschat door de IVC op basis van beschikbare bronnen. Vooral voor glas en in mindere mate kunststof gaat om relevante hoeveelheden.

Het inzamelpercentage van drankverpakkingen zoals gerapporteerd door Fost Plus is derhalve een overschatting van het globaal inzamelcijfer. Het verschil tussen wat door de leden van Fost Plus op de markt is gezet en de totale hoeveelheid op de markt gezette verpakkingen wordt geschat op ongeveer 17% voor glas, 11% voor plastic, 7% voor drankkartons en 5% voor metaal (blikjes).

Inzameling en recyclage

Daarnaast is er in de praktijk een wezenlijk verschil tussen ingezamelde en gerecycleerde hoeveelheid drankverpakkingen. Bovendien is niet gespecificeerd of onder inzameling enkel selectieve inzameling moet begrepen worden.

Dit onderscheid heeft vooral betrekking op:

- **Metalen uit verbrandingsassen:** voor metalen verpakkingen laten de EU-rekenregels toe om de hoeveelheden die worden teruggewonnen uit de assen na verbranding mee te tellen. Blikjes die niet selectief worden ingezameld, kunnen dus wel nog meetellen voor de recyclagecijfers.
- **Recyclage drankkartons:** vanaf 2022 gelden nieuwe, en strengere regels voor het bepalen van recyclagecijfers (o.a. correctie voor vocht, productresten, recyclageverliezen). Voor drankkartons is de impact groot gezien deze verpakking nog veel vocht en productresten bevat en de fractie alu/plastic nog voor een groot deel energetisch wordt verwerkt.

Een element dat hierbij ook nog meespeelt is het weegpunt. Als we kijken naar inzameling telt het tonnage bij inzameling (waarbij dus nog geen correctie is voor productresten, vocht, niet-doelmateriaal...). Bij recyclage wordt het tonnage uiteraard bepaald op basis van de Europese berekeningsmethode waarbij deze verliesfactoren wel in rekening worden gebracht.

Enmalige drankverpakkingen versus alle verpakkingen

Verpakkingen worden ingezameld op basis van materiaalstromen en niet op basis van productsoort. In de glasbollen worden bv. alle glazen verpakkingen ingezameld onafhankelijk van de productinhoud. Het ingezamelde glas is derhalve een mengeling van eenmalige drankverpakkingen, herbruikbare (statiegeld) flessen en flessen en borden voor voeding, medicijnen... Het aandeel van de eenmalige drankverpakkingen kan hieruit dus enkel op basis van steekproeven benaderd worden. Hetzelfde geldt voor de plastics, metalen en de drankkartons.

Materiaalsoort

Het verpakkingsplan geeft ook niet duidelijk weer of de doelstelling rond inzameling drankverpakkingen geldt voor alle materialen samen of per materiaalsoort (glas, plastic, blik, drankkarton). Gezien het grote gewicht van glazen verpakkingen weegt het resultaat voor glas sterk door in het totaalcijfer. Daarbij komt dat glas een materiaalstroom is waarvoor steeds zeer hoge cijfers (vaak >100%) gerealiseerd worden. Dit heeft dan weer te maken met de grote instroom van glazen drankverpakkingen die niet aangegeven worden in het Fost Plus systeem.

Gewicht versus aantallen

In het verpakkingsbeleid wordt steeds gerapporteerd in gewicht. Ook voor de doelstelling rond de drankverpakkingen gaan we derhalve uit van deze maatstaf. Dit neemt niet weg dat een telling op basis van aantallen een zuiverder beeld kan geven van de effectieve inzamelgraad. Zeker wanneer de doelstelling wordt bekeken op globaal niveau en niet op niveau van de verschillende materiaalsoorten.

4.1.2.2 Inzamel- en recyclagecijfers drankverpakkingen

De cijfers in **Tabel 8** (bron: IVC 2022) zijn de op dit moment de best beschikbare cijfers. Ze slaan op het jaar 2020. Zoals hierboven toegelicht spelen er vele factoren een rol en zijn de cijfers het resultaat van een aantal inschattingen, verdeelsleutels en aannames. De berekeningsmethode voor de cijfers zijn nog niet finaal goedgekeurd door de IVC. Cijfers boven de 100% worden steeds afgetopt tot 100%. Tussen haakjes worden de effectief behaalde resultaten weergegeven.

Uit de cijfers komt evenwel een vrij duidelijk conclusie: in totaal wordt een hoge graad van selectieve inzameling en recyclage bereikt: voor elk van de scenario's ligt deze boven 90%. Dit wordt echter in belangrijke mate gedreven door de glasfractie die sterk doorweegt in gewicht en waarvoor reeds jarenlang zeer hoge recyclagecijfers gehaald worden. Als we inzoomen op andere materiaalsoorten, PET, blik zijn in de verschillende berekeningsmethodes steeds cijfers onder de 90% te vinden.

Tabel 8. Inzamel- en recyclagepercentages drankverpakkingen

	Selectief ingezameld t.o.v. totale markt	Selectief ingezameld t.o.v. Fost Plus leden	Gerecycleerd t.o.v. totale markt	Gerecycleerd t.o.v. Fost Plus-leden
PET-drankflessen	90%	93%	79%	82%
HDPE-drankflessen ⁶	100% (133%)	100% (134%)	100% (101%)	100% (102%)
Metalen drankverpakkingen	73%	73%	85%	85%
Drankkartons	100% (135%)	100% (136%)	90%	90%
Glazen flessen	100% (112%)	100% (134%)	96%	100% (115%)

⁶ Het percentage voor HDPE is waarschijnlijk een overschatting te wijten aan het feit dat sommige verpakkingsverantwoordelijk melk foutief onder de categorie "zuivel" aangeven. Fost Plus werkt aan een correctie van deze gegevens.

Totaal⁷	96% (106%)	96% (120%)	92%	95% (104%)
---------------------------	-------------------	-------------------	------------	-------------------

De cijfers voor selectieve inzameling liggen steeds hoger dan de cijfers voor recyclage. Dit omdat er bepaalde verliezen optreden in de verwerkingsketen alsook door het rekenpunt. Bij selectieve inzameling wordt het ingezamelde gewicht genomen waarbij recyclage wordt gemeten bij de ingang van een recyclageproces. Enkel bij de metalen liggen de cijfers voor recyclage hoger. Wanneer de doelstelling wordt afgewogen t.o.v. de selectief ingezamelde hoeveelheden, zijn de hoeveelheden metaalverpakkingen van de verschillende verwerkingsinstallaties voor ferrometalen en aluminium immers niet in aanmerking genomen. Indien de doelstelling wordt afgewogen t.o.v. gerecycleerde hoeveelheden, worden deze wel mee opgenomen in het recyclagecijfer voor metalen.

Bovenstaande cijfers voor recyclage (twee laatste kolommen) zijn conform de nieuwe Europese berekeningsmethode opgesteld (aftrek verontreinigingen, vocht e.d.). Dit impliceert bijvoorbeeld dat de recuperatie van metalen verpakkingen uit verbrandingsinstallaties mag worden meegeteld. Voor het materiaal “drankkartons” daarentegen wordt de totaliteit van het verpakkingsmateriaal als gerecycleerd beschouwd. Gezien in praktijk veelal enkel het kartongedeelte wordt gerecycleerd, is de effectieve graad van recyclage een stuk lager dan 90%.

4.1.3 Recyclagedoelstellingen ISA

In de wijziging van het ISA Verpakkingen goedgekeurd op 17 juli 2020 zijn hogere minimale inzamelen en recyclagedoelstellingen voor verpakkingsmaterialen ingeschreven. Deze zijn van toepassing vanaf 2021.

De doelstellingen uit het ISA Verpakkingen worden steeds beoordeeld ten opzichte van de verpakkingsverantwoordelijken die onder de terugnameplicht vallen. In concerto worden de resultaten van Fost Plus (**Tabel 9**) en Valipac (**Tabel 10**) dus beoordeeld ten opzicht van deze doelstellingen (Bron: IVC (Activiteitenverslag 2019, 2020 en 2021)).

Tabel 9. Recyclageresultaten Fost Plus

	2018	2019	2020 ⁸	2021	Doelstelling 2021
Glas	100%	100%	100% (100%)		90%
Kunststoffen	43,1%	46,2%	46,1% (51,7%)		50%
Papier/karton	100%	100%	99,3% (100%)		90%
Metalen	100%	100%			
Ferromalen			100% (100%)		90% ferrometalen
Aluminium			92,7% (93,3%)		75% aluminium ⁹
Drankkartons	95,1%	100%	58,3% (100%)		90%
Andere	1,8%	1,43%	2% (2,5%)		
Totaal	83,7%	84,8%	89,5% (93,2%)		80%

Tabel 10. Recyclageresultaten Valipac

	2018	2019	2020 ⁸	2021	Doelstelling 2021
Kunststoffen	45,8%	53,9%	58,6% (59,1%)		50%
Papier/karton	100%	100%	100% (100%)		90%
Metalen	74%	78,1%	82,2% (82,2%)		90%
Hout	92,4%	87,3%	91,3% (93,1%)		90%

⁷ De strengste methode voor plafonnering wordt hier toegepast, d.w.z. dat de berekening van het totaal gebeurt op basis van de geplafonneerde hoeveelheden per materiaal. Een eenvoudige plafonnering van het totaal zou leiden tot 100%.

⁸ Voor 2020 worden twee cijfers gegeven: het cijfer berekend volgens de nieuwe berekeningsmethode en tussen haakjes het cijfers berekend volgens de oude berekeningsmethode (en dus vergelijkbaar met vorige jaren).

⁹ Het onderscheid tussen ferrometalen en aluminium geldt vanaf 2021 en wordt vanaf 2020 apart in de cijfers opgenomen.

Andere	10%	9,9%	9,3% (9,3%)		
Totaal	88,6%	88,8%	90,9% (91,4%)		80%

Gezien de doelstellingen gelden vanaf 2021 en de resultaten voor dat jaar pas in 2023 gekend zijn, kan het doelbereik nog niet definitief beoordeeld worden. Toch kunnen uit de tabel reeds volgende vaststellingen afgeleid worden:

- Nieuwe berekeningsmethode: De nieuwe berekeningsmethode die door de Europese Commissie is opgelegd, heeft tot doel beter de effectieve recyclage in kaart te brengen en is dus strikter met betrekking tot welke tonnages in rekening mogen genomen worden. De nieuwe berekeningsmethode bevat o.a. correcties voor reststoffen van producten, vochtgehalte en sorteerverliezen bij de recycleurs. De impact is groot voor de drankkartons en significant voor de plastic fracties.
- Plastics: Voor Fost Plus is er nog een toename van ongeveer 4%-punt nodig om de doelstelling voor 2021 te bereiken. De laatst beschikbare cijfers slaan op het jaar 2020. Door de verdere uitrol van de uitgebreide blauwe zak in 2021 en de opstart van recyclageprojecten voor nieuwe uitgesorteerde plasticsoorten (o.a. folies, PP, PS, PET trays), zal het inzamelpercentage sterk stijgen en is de recyclagedoelstelling van 65% haalbaar. Valipac behaalt op dit moment wel reeds de doelstelling voor 2023.

Drankkartons: de nieuwe rekenregels hebben een grote impact voor de recyclagegraad van drankkartons. Vooreerst heeft deze verpakkingsoort een grote hoeveelheid productresten (17,7%) en anderzijds wordt de polyal-fractie (plastic/aluminium laag, 25% van de verpakking) weinig gerecycleerd. Er wordt gekeken naar mogelijkheden om deze fractie wel naar recyclage te sturen, om zo de recyclagegraad in de toekomst op te trekken. De doelstelling van 90% zal evenwel in 2021 niet gehaald worden en blijft ook in de komende jaren moeilijk haalbaar. Men moet hierbij wel in rekening nemen dat de doelstelling is aangenomen toen de strengere berekeningsmethode nog niet gekend was. Het is ook zo dat op EU-niveau drankkartons niet als een aparte verpakkingsoort worden gezien en er dus evenmin een soortgelijke, aparte doelstelling voor bestaat. De berekeningsmethode voor drankkartons wordt bepaald door de IVC. Het beslissingsorgaan heeft nog geen beslissing genomen over de te volgen berekeningsmethode.

Zoals hierboven reeds aangegeven kan hierbij opgemerkt worden dat de resultaten van Fost Plus en Valipac geen volledig beeld geven van de totale verpakkingmarkt. De gerecycleerde hoeveelheden worden afgezet ten opzichte van de hoeveelheid verpakkingafval op de markt gezet door de leden. Hoeveelheden van o.a. freeriders en grensaankopen blijven buiten beschouwing. Dit verklaart waarom cijfers >100% niet uitgesloten zijn en regelmatig voorkomen¹⁰. Een meer algemeen beeld kan bekomen worden via de jaarlijkse rapportage aan Eurostat (**Tabel 11**, Bron: IVC (rapportering aan EU)). Belangrijk hierbij is aan te geven dat deze cijfers niet mogen afgezet worden tegenover de doelstellingen uit het ISA. Die doelstellingen gelden immers ten aanzien van de bedrijven die onder de terugnameplicht vallen. De cijfers gerapporteerd aan de Eurostat omvatten ook herbruikbare verpakkingen en schattingen over grensaankopen en freeriders. De cijfers geven wel een indicatie van de globale situatie inzake verpakkingafval. Deze cijfers liggen uiteraard in de lijn van de cijfers van Valipac en Fost Plus. Door de globale markt te bekijken liggen de cijfers echter lager en wordt geen 100% meer bereikt. Dit sluit ook aan bij de vaststelling in analyses over de samenstelling van

¹⁰ Cijfers boven de 100% worden in de rapportage steeds afgetopt tot 100%

zwerfafval en restafval bij zowel huishoudens als bedrijven waaruit blijft dat dit nog voor een deel uit verpakkingsafval bestaat.

Tabel 11. Recyclageresultaten Eurostat-rapportage

	2018	2019	2020 ¹¹	2021
Glas	100%	100%	96,85%	
Kunststoffen	42,44%	47,34%	44,68%	
Papier/karton	95,65%	92,35%	89,35%	
Metalen	98,16%	95,05%	96,17%	
Ferrometalen			98,39% ⁹	
Aluminium			88,65% ⁹	
Hout	90,57%	80,51%	66,67%	
Andere	6,68%	6,28%	5,74%	
Totaal	85,27%	83,54%	79,57%	

4.1.4 95% van de huishoudelijke verpakkingen

In het verpakkingsplan is opgenomen dat tegen 2025 95% van alle huishoudelijke verpakkingen moet worden gerecycleerd. In het ISA is deze doelstelling echter opgenomen als een doelstelling louter voor Fost Plus. Dit impliceert dat hierbij geen rekening wordt gehouden met de totale markt, maar enkel wat de door de leden van Fost Plus op de markt werd gebracht. Vermits de cijfers van Fost Plus een overschatting geven van de werkelijke recyclagecijfers en vanuit maatschappelijk oogpunt de totale markt relevanter is, worden beide cijfers hier meegenomen.

Bekeken vanuit de cijfers van Fost Plus werd in 2020 in totaal 93,20% van de huishoudelijke verpakkingen die door de leden van Fost Plus op de Belgische markt werden gebracht, gerecycleerd. Indien er wordt rekening gehouden met de nieuwe berekeningsmethode, daalt dit cijfer tot 89,50%. Opnieuw geldt dat er nog winst zal geboekt worden, vooral door de uitgebreide blauwe zak. Of dit laatste cijfer hierdoor zal oplopen tot 95% is onzeker.

Indien er wordt gekeken naar de globale markt, werd volgens de nieuwe berekeningsmethode in 2020 in totaal 78% van de huishoudelijke verpakkingen op de Belgische markt gebracht, gerecycleerd (718.228 ton gerecycleerd/923.000 ton op de markt gezet). Het is niet realistisch dat dit cijfer zal stijgen tot 95% in 2025.

In 2019-2021 is een sorteeraanlyse uitgevoerd op huisvuil (herfst 2019, winter 2020, lente en zomer 2021). Hieruit kwam voort dat nog steeds 18,8% van het huisvuil (ofwel 22,35 kg/inw/jaar) bestaat uit verpakkingen. De recycleerbare fracties die het meest voorkomen in het huishoudelijk restafval (op basis van gewicht) zijn kunststof verpakkingen inclusief folies, overige harde plastics en XPS, papier en karton en glas. Wat betreft de kunststof verpakkingen is het belangrijk hierbij aan te stippen dat deze studie deels is uitgevoerd voor de invoering van de uitgebreide blauwe zak.

Uit de Fractietelling Zwerfvuil 2019-2021 blijkt dat 40,10% (in gewicht) van het zwerfvuil bestaat uit verpakkingen.

¹¹ Cijfers voor 2020 zijn berekend conform de nieuwe berekeningsmethode

4.2 ACTIES

4.2.1 Out-of-home en on-the-go

4.2.1.1 Out-of-home

Fost Plus stelt, zoals opgelegd in haar erkenning, elk jaar een **basisprogramma Out-Of-Home** op. Dit basisprogramma wordt jaarlijks ter goedkeuring voorgelegd en toegelicht aan de IVC en bevat ten minste de voorstellen om de inzameling “out-of-home” van pmd, glas en/of papier/karton aan te moedigen, via bijvoorbeeld communicatieacties (onder andere in de scholen) en het ter beschikking stellen van uniforme inzamelrecipiënten. Er wordt onder meer een selectie gemaakt van verschillende doelgroepen (restaurants, winkels, pretparken, vakantieparken, voetbalclubs, tankstations...) die specifiek begeleid worden voor een betere selectieve inzameling. De maatregelen als gevolg van de COVID-19 pandemie hebben in 2020 en 2021 een grote impact gehad op de out-of-home-locaties. Er wordt uitgegaan van een progressieve herneming van de activiteiten in 2022, afhankelijk uiteraard van de versoepeling van de opgelegde maatregelen aan de out-of-home partners.

Daarnaast heeft Fost Plus bijkomende maatregelen getroffen om de pmd inzameling bij bedrijven te stimuleren:

- De contracten met privaatrechtelijke inzamelaars zijn aangepast waardoor privaatrechtelijke inzamelaars de mogelijkheid geboden wordt om hun tonnen zelf te vermarkten.
- Er wordt een startpremie gegeven aan bedrijven die starten met pmd-inzameling.
- Fost Plus geeft een hogere vergoeding per ton voor de nieuwe tonnen pmd die bedrijven capteren.
- Er is een grootschalige campagne opgezet in samenwerking met Valipac waarbij 60.000 bedrijven zijn aangeschreven die nog geen contract hadden met een afvalophaler voor de ophaling van pmd.

Tevens werd vanuit Mooimakers ingezet op **bedrijfstrajecten** met o.a. Burgerbrands, Mc Donalds, Exki en Panos opgestart (samenwerking Mooimakers, Bewapp, Brussel Net)

Via budget van de halve euro heeft Fost Plus ook tijdelijk een **bedrijvencoach** aangenomen die XL- en L-leden begeleidt in het verbeteren van hun selectieve inzameling.

4.2.1.2 On-the-go

In het werkplan halve euro is budget voorzien voor het opzetten van **proefprojecten door lokale besturen** voor een betere selectieve inzameling. Twee projecten zijn momenteel lopende:

- De stad Brugge doet een test door het sorteergedrag van de burger binnen het huishouden open te trekken naar het openbaar domein. Het project startte in 2020 en bestaat uit een tweejarig onderzoek om de selectieve inzameling van de pmd-fractie in openbare vuilnisbakken van centrum Brugge en Zeebrugge te testen. Hierbij zal onderzocht worden of het wel degelijk haalbaar is om het pmd selectief in te zamelen in de straat en op het openbaar domein (wat is de zuiverheidsgraad van het ingezameld pmd-afval) en of de netheid in de buurt van de recipiënten hierbij verbetert. Omwille van onder meer COVID-19 zijn de eerste duo-vuilnisbakken in Zeebrugge pas geïnstalleerd in 2022; de duo-vuilnisbakken in centrum Brugge moeten nog geïnstalleerd worden.
- IDM installeerde in 2020 op verschillende openbare plaatsen duo-vuilnisbakken (restafval en pmd). De plaatsen zijn uitgekozen op basis van het coachingtraject samen met Mooimakers. Op hotspots in de buurt van pizzeria's werden ook duo-bakken pmd/restafval geïnstalleerd

waarbij de inwerpleuf van de restafvalbak aangepast was aan pizzadozen. Het project is afgerond eind 2021. De cijfers tonen aan dat het sorteergedrag op straat wel degelijk positief is en dat de kwaliteit van het pmd behoorlijk goed is. Enkel glas blijkt een terugkerend probleem te zijn. Naast de kwaliteit van het ingezameld pmd werden ook het zwerfvuil en sluikstorten opgevolgd, aan hand van de netheidsbarometer. De resultaten van de netheidsbarometers gaven aan dat de zones rond de duo-vuilnisbakken er over het algemeen netter bijlagen dan vóór de plaatsing van de duo-vuilnisbakken. De toename aan capaciteit speelt hierin vast een grote rol. Het zwerfvuil rond de vuilnisbakken is zeker niet toegenomen maar steeds gedaald, op de ene locatie al wat sterker dan de andere. De seizoenen en weersinvloeden hebben wel een enorme impact op de netheid rond de vuilnisbakken. De conclusie van het project is dat een combinatie restafvalbak met pmd-afvalrecipiënt zeker aangewezen is. Belangrijk hierbij is de communicatie: er werd een nieuwe communicatie ontwikkeld voor het restafvalgedeelte van de duo-vuilnisbak, zodat ook hier de focus ligt op de pizzadozen via afbeeldingen. Door het succesverhaal zal IDM in elk geval blijven inzetten op duo-vuilnisbakken op grotere openbare ruimtes en ontmoetingsplaatsen. Er zijn in een aantal van hun gemeentes nog tamelijk wat projecten in het vooruitzicht waar onmiddellijk duo-vuilnisbakken zullen worden voorzien van bij ontwerpfase.

4.2.2 Uitbreiding van de pmd-inzameling

De nieuwe erkenning van Fost Plus voorziet de overgang van een pmd-inzameling naar een uitgebreide p+md-inzameling. Sinds 1 oktober 2021 is deze uitgebreide inzameling in heel België van toepassing. Ook zijn er afspraken gemaakt over de sorteerbodschap: na een haalbaarheidsevaluatie is door de OVAM en de IVC beslist om voorlopig plastic niet-verpakkingen niet via de blauwe zak in te zamelen. Hiervoor is een selectieve inzameling via het recyclagepark voorzien.

Dankzij de uitbreiding van de pmd-inzameling steeg de ingezamelde hoeveelheid pmd van 14,9 kg/inw in 2018 naar 21,4 kg/inw in 2021. In 2022 zal dit cijfer nog licht doorstijgen vermits dit het eerste jaar is waarin de uitgebreide inzameling gedurende het volledige jaar in het hele land van toepassing was. Verwacht wordt dat de doelstelling van 23 kg/inw haalbaar is.

4.2.3 E-commerce

In de wijziging van het ISA van 2021 is een uitbreiding van de definitie van verpakkingsverantwoordelijke opgenomen. Bedrijven gevestigd in het buitenland die via verkoop op afstand rechtstreeks verkopen aan particulieren worden nu ook duidelijk als verpakkingsverantwoordelijke aangewezen. Hiermee kunnen buitenlandse webshops op hun verantwoordelijkheid worden gewezen om bij te dragen tot (de financiering van) de inzameling van verpakkingsafval.

4.2.4 Transparantie over recyclagecijfers

Ten gevolge de nieuwe Europese berekeningsmethode moesten de registratie- en rapporteringssystemen van recyclage opnieuw bekeken worden. De IVC heeft hiertoe een uitgebreide studieopdracht toevertrouwd aan Comase. Met alle betrokken partijen in de stuurgroep werd in detail geanalyseerd welke wijzigingen moesten worden aangebracht aan de huidige berekeningsmethodes en welke additionele gegevens hiertoe verzameld moeten worden.

Zo heeft Fost Plus een nieuwe methode ontwikkeld om een inschatting te maken van de impact van grensaankopen. Er wordt geschat dat er in 2019 door particuliere huishoudens en restaurants 40.173

ton aan grensaankopen zijn gedaan. Vooral het gewicht van glas weegt hierbij door. In 2020 ging het om 27.336 ton. De daling is toe te schrijven aan COVID-19 waarbij niet-essentiële verplaatsingen naar het buitenland tijdelijk verboden waren.

Daarnaast hebben o.a. oefeningen gelopen om het vochtgehalte in de papier- en kartonfractie te bepalen, niet-doelmaterialen te identificeren en de mate van aanwezigheid van productresten in verpakkingsafval in kaart te brengen.

In het activiteitenverslag 2021 van de IVC is de impact van de nieuwe rekenregels op de recyclageresultaten eveneens toegelicht.

4.2.5 Beheer halve euro programma

De overeenkomst met Fost Plus en de Vlaamse overheid over het beheer van de halve euro middelen bestemd voor doelgroepenbeleid, verbetering van selectieve inzameling, preventie, studies, internationale profilering, communicatie en sensibilisering is in 2019 vernieuwd op basis van een evaluatie van hoe deze middelen de voorbije 8 jaar zijn beheerd en besteed. De overeenkomst loopt tot 2023, gelijk met erkenningsperiode.

5 Meer lokale recyclage

5.1 DOELSTELLINGEN

PET-verpakkingen bestaan voor 25 % uit gerecycleerde PET (en 50% in 2025)	2022	Er zijn enkel cijfers voorhanden voor PET-flessen: in 2021 bestond gemiddeld 37% van het totaal aangegeven tonnage PET-materiaal in drankverpakkingen uit rPET
PET-flessen bestaan voor 25% uit gerecycleerde PET	2022	Reeds gehaald
Recyclage van verpakkingsafval gebeurt maximaal binnen Europa	2023	Deze doelstelling ligt binnen bereik voor huishoudelijke verpakkingen. Voor bedrijfsmatige verpakkingen geldt dit minder. Export buiten de EU (2020): 62% kunststof, 17% papier, 23% metaal

5.1.1 Recycled content

In het Verpakkingsplan 2.0 is de doelstelling opgenomen dat tegen 2022 in PET-verpakkingen 25% gerecycleerd materiaal wordt gebruikt. Tegen 2025 moet dit 50% bedragen. Deze doelstelling is deels opgenomen in de erkenning van Fost Plus waarin staat dat er tegen eind 2022 voor 25% bottle-to-bottle recyclage moet zijn voor transparante en blauwe PET flessen. Deze doelstelling zal vlot worden gehaald. Voor 2021 rapporteert Fost Plus dat 65% van alle ingezamelde transparante en blauwe PET-drinkflessen (uitgedrukt in eenheden) naar recycling voor bottle-to-bottle gaat. Gemiddeld gezien werd 37% van het totaal aangegeven, op de markt gezette tonnage PET-materiaal in drankverpakkingen aangegeven als rPET. De vraag naar gerecycleerde PET is vandaag dermate groot dat deze doelstelling makkelijk behaald wordt. Door de ontwikkeling van recyclagecapaciteit voor PET in België zal dit percentage de komende jaren nog verder toenemen.

Voor andere fracties dan transparante en blauwe PET-drinkverpakkingen is wetgevend geen kwantitatieve doelstelling bepaald. Wel is opgenomen dat Fost Plus moet garanderen dat het

gerecycleerde verpakkingsafval effectief gebruikt wordt voor de productie van nieuwe eindproducten waarbij zo weinig mogelijk van de technische eigenschappen en economische waarde van gerecycleerde materialen verloren gaat. IVC kijkt hierop toe wanneer Fost Plus bestekken of contracten voor recyclage ter goedkeuring voorlegt aan de IVC. De nieuwe recyclagebedrijven voor plastic verpakkingsafval die in België in opbouw zijn, zullen deze hoogwaardige recyclage versterken. Zo zullen ook de HDPE flessen gerecycleerd worden tot inputmateriaal voor nieuwe HDPE flessen. Hetzelfde geldt voor o.a. PET trays (trays to trays) en PE folies (folies to folies).

Conform Vlarema Art. 5.3.13.1. hanteert Fost Plus een verplicht 80% recycled content gehalte in hun lastenboeken voor de aankoop van blauwe pmd-zakken.

5.1.2 Verwerking binnen België/Europa

In 2020 werd 79% van het ingezamelde verpakkingsafval door Fost Plus verwerkt in recyclagebedrijven in België. Vooral glas, papier/karton en metaal worden nagenoeg volledig verwerkt in eigen land. Voor drankkartons en plastic is dit veel minder het geval en vindt de verwerking hoofdzakelijk plaats in Nederland, Duitsland, Frankrijk en Spanje.

De sortering van pmd zit wel volledig in België. Voor de recyclage van uitgesorteerde deelstromen lanceert Fost Plus aanbestedingen waarbij steeds meer ingezet wordt op lokale recyclage. Hiermee zal de plastic recyclage in eigen land sterk toenemen de komende jaren. Waar dat in 2020 slechts 3% was, ziet Fost Plus dit in de komende jaren stijgen tot mogelijks 75% .

Bij Valipac is de verwerking minder lokaal verankerd. **Tabel 12** geeft een beeld van de recyclagestromen in 2020 (Bron: IVC (Activiteitenverslag)).

Tabel 12. Overzicht eindbestemmingen recyclage bedrijfsmatig verpakkingsafval in 2020

	Hout	Papier/karton	Kunststof	Metaal
België	91%	36%	16%	57%
EU	9%	47%	22%	20%
Niet-EU	0%	17%	62%	23%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Valipac werkt intensief aan het in kaart brengen van de exportstromen van de kunststoffractie. Via contracten met ophalers en traders wordt de afvalstroom getraceerd tot bij de finale eindverwerkers. Van het deel dat niet in de EU wordt verwerkt ging in 2020 61% naar Azië en 39% naar Turkije. Via audits worden de milieu- en arbeidsomstandigheden bij de eindverwerkers gecontroleerd. In de nieuwe erkenning van Valipac zijn strengere voorwaarden opgelegd om de tracerings en audits te intensifiëren richting een volledige validatie. Daarnaast zijn financiële incentives voorzien die ophalers en traders aansporen om af te voeren naar meer lokale eindverwerkers (€10/ton in EU en additioneel €10/ton voor lokale verwerking). Op die manier wordt getracht om een groter deel van de kunststoffen binnen de EU en in eigen land te verwerken.

In de erkenning is het streefdoel opgenomen om tegen 2026 80% en tegen 2030 100% van het afval in de EU en bij voorkeur in eigen land te verwerken.

5.2 ACTIES

5.2.1 Recycled content

Vanaf 1 januari 2022 stimuleert Valipac zijn klanten tot het gebruik van recycklaat door een bonus van € 50/ton voor bedrijfsmatige plastic verpakkingen die voor minstens 30% bestaan uit post-consumer recycklaat. Via het platform 'My recycled content' promoten leveranciers (fabrikanten of groothandelaars) hun gamma commerciële en industriële verpakkingen die gerecycleerde kunststoffen bevatten. Gebruikers kunnen de verschillende soorten commerciële en industriële verpakkingen op basis van gerecycleerde kunststoffen raadplegen die op de markt beschikbaar zijn. Klanten van Valipac die een beroep doen op een op deze site vermelde leverancier, kunnen de bonus ontvangen voor gerecycleerd materiaal dat gebruikt wordt in bedrijfsmatige kunststofverpakkingen, gemaakt van minstens 30% post-consumer recycled content.

Voor de aankoop van afvalbakken (bijvoorbeeld voor scholen) stimuleert FostPlus de inzet van recycklaat via haar gunningscriteria.

5.2.2 Verwerking in België

Voor de uitgebreide pmd zijn op dit ogenblik vier van de vijf nieuwe sorteercentra actief, waar ongeveer 90% van deze verpakkingen worden uitgesorteerd. Het laatste sorteercentrum (Sitel, Luik) wordt eind 2022 actief.

Bijkomend zijn ook al belangrijke stappen gezet voor de recyclage van de uitgesorteerde stromen. Hierbij wordt ingezet op recyclage in eigen land met focus op recyclageprojecten voor stromen die voorheen nog niet werden uitgesorteerd. Waar in 2020 nog maar 9% van de plastic verpakkingen in België werden gerecycleerd, zou dat met de geplande projecten in de komende jaren moeten oplopen tot meer dan 75%. In Vlaanderen gaat het om de projecten van Eco-Oh (Houthalen-Helchteren en Beringen), in Wallonië FILAO (Charleroi, samenwerking Veolia en Sources ALMA) en Morssinkhof Rymoplast Groep (Neufchâteau). Er wordt nog verder gewerkt aan de realisatie van projecten voor de fracties PP/HDPE en PS.

5.2.3 Lancering recyclagehub

In het kader van het relancebeleid zijn er voor 2021-2022 voor 30 miljoen euro extra middelen vrij gemaakt om te investeren in de recyclagesector om zo van Vlaanderen een recycling hub te maken. Een deel van deze middelen kan worden aangewend voor investeringen in recyclage van verpakkingen of het verhogen van hun recycled content.

Een eerste call van 15 miljoen euro is afgerond. Op 1 april 2022 keurden de Vlaamse regering en de minister van Omgeving de resultaten goed. Zes dossiers ontvingen subsidie (<https://ovam.vlaanderen.be/eerste-call-de-resultaten>), waaronder 2 innovatieve installaties voor chemische recyclage van polystyreen (o.a. verpakkingen).

Voor de tweede call van 15 miljoen euro was de indieningsdatum 22 augustus 2022. De procedure van goedkeuring is nog lopende.

6 Beter herbruikbare en recycleerbare verpakkingen

6.1 DOELSTELLINGEN

Verpakkingen zijn 100 % herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar	2025	Nu voldoet ongeveer 2% (gewicht) niet, met gunstige trend Opm : aangewezen om composteerbaar/biodegradeerbaar uit te faseren
---	------	---

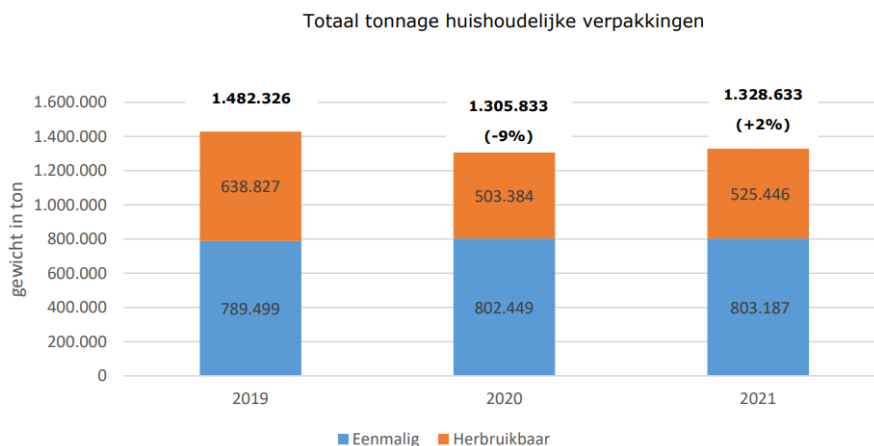
De sector heeft zichzelf de doelstelling opgelegd dat vanaf 2025 alle verpakkingen herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar zijn. Ze hebben hierover ook breed gecommuniceerd.

6.1.1 100 % herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar

6.1.1.1 Herbruikbare verpakkingen

Fost Plus rapporteert jaarlijks over herbruikbare verpakkingen.

Uit **Figuur 4** kan worden afgeleid dat het totale gewicht herbruikbare huishoudelijke verpakkingen die de leden van Fost Plus op de markt brengen, daalt. Dit mede doordat glas zwaar doorweegt in de cijfers en dat met de Covid-19 pandemie de horecasector veelvuldig moest sluiten. De horeca is de sector waar veruit de grootste tonnages herbruikbare verpakkingen op de markt gebracht worden.

Figuur 4. Hoeveelheid eenmalige en herbruikbare huishoudelijke verpakkingen (in ton)

Cijfers over aantal herbruikbare verpakkingen zijn niet beschikbaar.

6.1.1.2 Recycleerbare verpakkingen

Tabel 13 geeft een overzicht van de gedeclareerde materialen bij Fost Plus in 2021.

Tabel 13. Verdeling van tonnage en de werkelijke bijdrage per materiaal (2021)

Tabel 5: Verdeling van tonnage en de werkelijke bijdrage 2021 per materiaal

Matériaux/Materialen	Totaal gewicht (kg)	Totaal GP in EUR*
001 Glass	301.076.939	15.036.617 €
002 Paper/Cardboard	202.926.027	24.273.172 €
003 Steel	37.688.990	9.079.410 €
004 Aluminium	31.062.083	1.563.840 €
005 PET bottle/flask - Transparant colorless/blue/green	0	- €
005-01 PET bottle/flask - Transparant - Colorless	45.513.477	9.144.024 €
005-02 PET bottle/flask - Transparant - Blue	9.401.082	3.099.538 €
005-03 PET bottle/flask - Transparant - Green	3.496.239	1.646.631 €
007 HDPE bottle/flask and caps	22.456.317	8.467.166 €
008 Drink cartons	16.014.277	7.131.158 €
011 Other plastics (except XPS, EPS, compostable)	0	- €
011-01 PP - Bottle/flask / other rigid packaging	27.530.805	13.260.732 €
011-02 PS - Rigid packaging (except XPS, EPS)	7.567.487	7.537.477 €
011-03 HDPE - Rigid packaging, other than bottle/flask/caps	4.121.542	1.655.426 €
011-04 PET - Bottle/flask - Transparent - other than colorless/blue/green	1.060.269	500.351 €
011-05 PET - Rigid packaging, other than bottle, flask - Transparent	15.691.889	17.789.116 €
011-06 PET - Bottle/flask - Opaque	2.591.438	2.965.903 €
011-07 PE - Films	21.090.682	19.189.565 €
011-08 Other rigid plastic packaging (except XPS, EPS, compostable)	10.326.972	11.761.248 €
011-09 Other plastic films (except compostable)	25.244.624	22.961.262 €
012 Recovered, mainly paper/cardboard	4.361.463	5.010.364 €
013 Recovered, aluminium (<50µ)	1.110.199	1.278.796 €
014 Recovered, mainly plastic or XPS, EPS, compostable plastics	9.817.821	11.298.683 €
016 Recovered, other materials (wood, textile,...)	2.925.838	3.364.505 €
017 Other non-recovered, mainly glass or opal glass	130.542	187.981 €
018 Other non-recovered, mainly steel	547.533	506.142 €
019 Other non recovered, other materials (ceramics, porcelain, ...)	439.411	632.752 €
Sous-total / Subtotaal	804.193.946	199.341.858 €
Declaration Minimale/Minimale Aangifte (surplus)**		3.685 €
TOTAL Point Vert		199.345.543 €
TOTAAL Groene Punt		199.345.543 €

Het aandeel verpakkingen dat momenteel als niet-recycleerbaar wordt beschouwd (som 'recovered' en 'other non-recovered') in de tariefstructuur van Fost Plus bedraagt 19.333 ton. Dit is 2,4% van het totaal aangegeven tonnage bij Fost Plus. Dit tonnage kent een licht dalende trend.

Niet-recycleerbaar wordt hier begrepen als 'er is voor deze verpakkingstypes door Fost Plus geen georganiseerd inzamelkanaal'. Niettemin wordt een deel hiervan wel gerecycleerd. Zo kunnen bijvoorbeeld hout, textiel, kurk of keramiek vaak via het recyclagepark worden aangeboden als selectieve afvalstroom. Fost Plus draagt ook soms bij tot de financiering hiervan. De tonnages zijn echter te beperkt om hiervoor standaard inzamelscenario's door Fost Plus uit te werken. Het effectief niet-recycleerbaar tonnage is dus nog lager.

Het is evenwel niet zo dat wanneer een verpakking wordt aangeduid als recycleerbaar, dat deze ook effectief (volledig) gerecycleerd wordt (bijvoorbeeld drankkartons, bevuilde pizzadoos).

In het kader van de eco-modulatie werd een sterk ontradend tarief toegevoegd voor die verpakkingen die sterk hinderlijk zijn voor sortering of recyclage of waarvoor de sorteerbodschap 'restafval' is. In 2021 betrof dit ongeveer 4.347 ton. Dit is een daling met 550 ton ten opzichte van het jaar voordien. In de komende jaren worden sterkere dalingen voorzien.

6.2 ACTIES

6.2.1 Roadmap voedingsverpakkingen

Op 6 december 2019 is de Roadmap 'Voedselverpakking van de toekomst' voorgesteld aan het publiek. Deze roadmap uitgewerkt door Flanders'FOOD, VIL, SIM, Catalisti en Pack4Food bepaalt de richtlijnen voor onderzoek en ontwikkeling van verpakkingen voor de periode van 2020-2030. Er wordt gewerkt rond drie grote thema's: circulaire verpakkingen, actieve, intelligente en gepersonaliseerde verpakkingen en logistieke processen. Vanuit de gebruikersgroep heeft de OVAM bij opmaak van de roadmap bewaakt dat de doelstellingen rijmen met het wettelijk kader en het

uitgestippelde beleid gerespecteerd werd. Ook werd opgevolgd dat er voldoende initiatieven rond preventie en hergebruik opgenomen werden.

In het overlegplatform van het Uitvoeringsplan Kunststoffen 2020-2025 dat OVAM voorzigt, koppelt Pack4Food terug over nieuwe projecten. Momenteel zijn 11 projecten/initiatieven uit de Roadmap voortgevloeid, waarvan twee afgerond. Deze projecten/initiatieven zetten onder meer in op het verbeteren van voedselverpakkingen uit specifieke materialen (composteerbare bioplastics, gecoate papier- en kartonnen voedselverpakkingen, multilayers), automatische controle van herbruikbare verpakkingen, technologische innovaties en/of tools die helpen rond logistiek en het nemen van beslissingen rond duurzame materiaalkeuze voor verpakkingen, begeleiding van bedrijven, ... Ook is er een Europees samenwerkingsplatform (<https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>) opgericht dat de hele voedselverpakkingketen vertegenwoordigt.

6.2.2 Green Deal Anders Verpakt

Op 11 maart 2022 is de Green Deal Anders Verpakt ondertekend door ruim 80 ondernemingen, kenniscentra, lokale besturen en andere organisaties. Ondertussen kwamen er bijna 20 ondertekenaars bij. De Green Deal loopt tot eind 2024.

De OVAM coördineert deze Green Deal samen met Comeos, Fevia, Detic en Vil. In het kader van duurzaam omspringen met onze grondstoffen wordt in deze Green Deal de focus verlegd van meer inzameling en recyclage naar meer aandacht voor andere distributie- en consumptiemodellen. Er wordt meer bepaald ingezet op het vermijden en hergebruik van verpakkingen met een reductie van eenmalige verpakkingen als gevolg. Belangrijk aan dit instrument Green Deal is dat deelnemers effectief projecten uitvoeren op het terrein.

Op 1 september 2022 dienden de verschillende ondertekenaars hun project in. Op een paar projecten na, werden deze allen positief beoordeeld binnen de criteria opgesteld voor de Green Deal. Communicatie over deze projecten volgt later.

In het kader van de Green Deal Anders Verpakt is er ook een projectfinanciering gelanceerd met een totaalbudget van 600.000 euro. Deadline van indienen van projecten was 14 september 2022. Tegen het najaar zullen de goedgekeurde projecten kenbaar gemaakt worden.

6.2.3 Ecomodulatie milieubijdragen

In de nieuwe erkenning van Fost Plus zijn afspraken gemaakt rond een sterkere differentiatie van de groene punt bijdragen in functie van recycleerbaarheid. Tussen 2018 en 2022 is sterk ingezet op de eco-modulatie van de groene punt tarieven. Het aantal materiaalcategorieën (bv glas, karton, PET fles transparant, PE folies...) is gestegen van 15 in 2018 naar 25 in 2022. Het aantal verschillende tarieven ging van 8 naar 18. Het aantal tarieven is lager dan het aantal materiaal categorieën omdat voor sommige eenzelfde tarief van toepassing is. De toename van differentiatie is echter sprekend.

Bovendien is in de erkenning een nieuw tarief ingevoerd voor verpakkingen die hinderlijk zijn voor de sortering of recyclage dat minstens het dubbele bedraagt van het hoogste tarief voor recycleerbare fracties. Op de IVC van juli 2020 is een eerste lijst van verpakkingen goedgekeurd die vallen onder het ontradend tarief:

- Drankblikje uit plastic met metalen deksel
- Plastic fles die gedeeltelijk of volledig bekleed is met een plastic sleeve.
Probleemverpakkingen, met sterk ontradend tarief, behalve als: de sleeve maximaal 70% van de fles bedekt (50 % voor kleine flessen) of de sleeve uit hetzelfde materiaal is gemaakt als de fles of de sleeve voorgeperforeerd is om ze makkelijk van de fles te kunnen verwijderen of

er een andere technische oplossing voorhanden is die een doeltreffende sortering en recyclage mogelijk maakt.

- Drankzakje multi-materiaal plastic/alu
- Pouches voor lichamelijke hygiëne en voor onderhoudsproducten: enkel indien dubbellagig (complexe verpakking plastic/aluminium)
- Pouches/zakken voor dierenvoeding (complexe verpakking plastic/aluminium)
- Wijnzakken (bag in box): enkel indien dubbellagig (complexe verpakking plastic/aluminium)
- Pouches voor groenten en fruit (complexe verpakking plastic/aluminium)
- Pouches van bereide maaltijden (complexe verpakking plastic/aluminium)
- Dozen voor melkpoeder (complexe verpakking papier/plastic/aluminium)
- Multimateriaal kartonnen/aluminium/plastic doos (voor chips)
- Oxo-degradeerbare plastic verpakkingen

Bedrijven hebben tijd nodig om de verpakkingen en productieprocessen aan te passen. In de erkenning is dan ook de mogelijkheid voorzien dat Fost Plus voor bepaalde verpakkingstypes tijdelijk (max. 2 jaar) uitstel kan vragen. Fost Plus heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt voor alle genoemde verpakkingen met uitzondering van het drankblikje uit plastic&metaal en oxo-degradeerbare verpakkingen. Met respectievelijk 50 en 0 ton op de markt gezet tonnage in 2019 zijn dit minder relevante verpakkingsoorten. De aanvraag is ingediend eind 2020 en heeft betrekking op 2021 en 2022. Voor bepaalde types van verpakkingen is beslist om het uitstel te verlengen tot en met 2024. Voor de betrokken verpakkingen zijn trajecten opgezet om deze tegen ten laatste 2025 aan te passen of uit de markt te weren.

Het doel is om de lijst verpakkingen waarvoor het ontradend tarief geldt in 2020 uit te breiden in 2022 met een aantal additionele verpakkingen die als hinderlijk geïdentificeerd worden (onder andere composteerbare en biodegradeerbare verpakkingen, zwart glas, ...).

Fost Plus geeft aan dat het ontradend tarief een merkbare impact heeft op de betrokken producenten en dat ze effectief aan de slag gaan om hun verpakkingkeuze te herbekijken. Maar ook dat het tijd vergt om de verpakkingkeuze en productielijnen aan te passen.

7 Conclusie

De doelstellingen in het Verpakkings- en zwerfvuilplan 2.0 hebben een horizon tot eind 2023-2025. Het verpakkingsplan had tot doel de krijtlijnen voor een verstrengd verpakkingsbeleid voor de komende jaren vast te leggen. Het werd geschreven in een beleidscontext die gekenmerkt werd door een gewijzigde Europese Verpakkingsrichtlijn met meer ambitieuze recyclagedoelstellingen, een engagementsverklaring van het verpakkend bedrijfsleven en groeiende maatschappelijke druk inzake zwerfvuil en de mogelijke invoering van statiegeld.

Gegeven dat meerdere doelstellingen nog in de toekomst liggen is een finaal oordeel over het doelbereik op dit ogenblik nog niet volledig mogelijk. Er kan daarentegen wel vaak een onderbouwde indicatie gegeven worden. Op basis van de resultaten waarover we vandaag beschikken, kunnen we niet stellen dat we op weg zijn om alle doelstellingen voor 2022 significant te halen. Vooral het behalen van de doelstellingen rond zwerfvuil liggen moeilijk, alsook de 90% drankverpakkingen indien deze bekeken worden op niveau van de deelstromen (PET en blik). De vervroegde evaluatie laat toe om nog in de lopende regeerperiode mogelijke beleidsmaatregelen te nemen. Het regeerakkoord van de Vlaamse regering stelt dat als de doelstellingen van het Verpakkingsplan 2.0 niet significant gehaald worden, aan de sector wordt gevraagd om statiegeld te organiseren of een veralgemeend beloningssysteem in te voeren.

8 Aanbevelingen

Gegeven dat de maatschappelijke context blijft evolueren, moet ook voortdurend ingezet worden op het aanscherpen van het huidige verpakkingsbeleid. Hieronder worden een aantal aanbevelingen op hoofdlijnen geformuleerd. Eerst wordt gekeken in welke mate het beleid kan versterkt worden met betrekking tot de doelstellingen van het huidige Verpakkingsplan 2.0. Nadien wordt de focus gelegd op aanbevelingen voor nieuwe aanvullende beleidsinitiatieven en voor de werking van Mooimakers.

8.1 AANBEVELINGEN NAAR BEHALEN DOELSTELLINGEN VERPAKKINGSPLAN 2.0

8.1.1 Op punt stellen van de producentenverantwoordelijkheid

Vanaf 5 januari 2023 moet de zwerfvuilcost doorgerekend worden naar de producenten (Cf. Art. 8 in de SUP-richtlijn). Om de gap tussen deze deadline en het in werking treden beperkt te houden, moet er zo snel mogelijk consensus komen tussen de drie gewesten over het wettelijk kader hieromtrent in de vorm van een goedgekeurd interregionaal samenwerkingsakkoord (het ISA UPV en zwerfvuil). Een ontwerp daarvoor is uitgewerkt maar moet de formele besluitvormingsprocedure nog doorlopen.

8.1.2 Uitsluiten van bepaalde zwerfgevoelige producten

Lokale besturen dienen verder gestimuleerd te worden om het verbod op reclaimedrukwerk en gratis regionale pers op te nemen in hun politiereglement.

8.1.3 Gedetailleerde monitoring rond draagtassen

De wetgevende initiatieven rond draagtassen richten zich specifiek op kunststof en nemen ook niet al de diktes van draagtassen mee. Het is van belang om op te volgen of deze wetgevende maatregelen effectief impact heeft op het verminderen van het aantal eenmalige draagtassen dan wel een verschuiving naar eenmalige draagtassen uit andere materialen (papier, biogebaseerd, ...) in de hand werken. Een meer gedetailleerde monitoring van draagtassen per materiaal die jaarlijks op de markt worden gezet dringt zich bijgevolg op.

Vermits er tot nu toe enkel cijfers beschikbaar zijn van het aantal lichte plastic draagtassen, is het in eerste instantie niet mogelijk een tendens van een mogelijke verschuiving richting wegwerpdraagtassen in andere materialen (of herbruikbare alternatieven) weer te geven. Er zal enkel een uitspraak kunnen gedaan worden over het aandeel ten opzichte van de plastic lichte draagtassen.

Er wordt reeds enkele jaren gevraagd aan Fost Plus om deze informatie op basis van de aangiftes bij de leden in kaart te brengen, maar gezien dit geen verplichting is in hun erkenning kan dit ook niet opgelegd worden. Dit kan worden meegenomen in de nieuwe erkenning van Fost Plus.

Indien uit de monitoring blijkt dat het aandeel draagtassen dat op de markt wordt gezet niet of nauwelijks vermindert, moet overwogen worden om ook voor deze draagtassen bijkomende maatregelen te nemen zoals een gebruiksverbod in Vlarema.

8.1.4 Verwerking binnen Europa

Er moet maximaal gestreefd worden naar een verwerking van verpakkingsafval binnen Europa. Voornamelijk voor bedrijfsafval moeten hier nog extra inspanningen voor geleverd worden. In de erkenning van Valipac zijn streefdoelen ingeschreven. Deze moeten nauwlettend opgevolgd worden.

8.1.5 Selectieve inzameling bedrijven

De sorteeraanlyse van het bedrijfsrestafval van de OVAM toont aan dat er nog een aanzienlijke hoeveelheid verpakkingsafval niet selectief wordt ingezameld. De doelstelling rond out-of-home inzameling wordt wellicht gehaald, maar is weinig ambitieus. Selectieve inzameling bij evenementen, bedrijven en op het openbaar domein vragen andere beleidsmatige antwoorden waardoor het aangewezen is om de term 'Out-Of-Home' concreter in te vullen. Daarbij moet meer specifieke aandacht gaan naar selectieve inzameling bij bedrijven, zeker in sectoren waarin selectieve inzameling nauwelijks gebeurt.

8.1.6 Ontradend tarief

Voor het grootste deel van de verpakkingen die onder het sterk ontradend tarief vallen, zijn de bedrijven volop bezig om nieuwe verpakkingen te ontwikkelen. Maar het is desondanks niet zeker dat de doelstelling zal gehaald worden. Voor die verpakkingen die na 2025 nog steeds niet recycleerbaar zijn, zal het ontradend tarief een belangrijke rol moeten spelen om die van de markt te verwijderen.

8.1.7 Recyclagetaks

De OVAM is vragende partij om de afstemming met het federale productbeleid actiever op te nemen, o.m. via de werkgroep productbeleid/recyclage binnen het intrabelgisch platform om te komen tot een afstemming rond beleid voor beter herbruikbare en recycleerbare verpakkingen. We formuleren voorstellen van hogere of nieuwe federale taksen om bij te dragen tot meer recycleerbare of herbruikbare verpakkingen om zo de Europese recyclagetaks te financieren.

8.1.8 Roadmap Voedselverpakkingen

Om binnen de Roadmap Voedselverpakkingen een verhoogde focus te hebben op de binnenste cirkels van de CE, namelijk vermijden en hergebruik van verpakkingen, dienen organisaties en bedrijven die deelnemen aan de Green Deal Anders Verpakt er attent op te worden gemaakt dat ook zij projectvoorstellen rond vermijden en hergebruik van verpakkingen kunnen indienen in het kader van deze Roadmap.

8.2 AANBEVELINGEN NAAR NIEUWE AANVULLENDE BELEIDSINITIATIEVEN

8.2.1 Trendbreuk noodzakelijk m.b.t. aantal eenmalige verpakkingen

Sinds meer dan 20 jaar ligt de focus van het verpakkingsbeleid op recyclage. Daarmee hebben we een zeer goed uitgebouwde recyclagecapaciteit en een goedwerkend inzamelsysteem (blauwe zak) met gemak voor de burger. Daarbij is het van belang om zoveel mogelijk grondstoffen te kunnen recupereren voor recyclage.

Toch is er bijkomend nood aan een beleid dat streeft naar een daling van productie en consumptie van het aantal eenmalige verpakkingen, losgekoppeld van de bevolkings- en economische groei. Preventiemaatregelen hebben immers ook een rechtstreekse invloed op een vermindering van het zwerfvuil en een vermindering van grondstoffengebruik.

Het verschil in milieu-impact wordt in studies vaak louter geanalyseerd en bekeken op basis van CO₂-emissies. De impact van eenmalige verpakkingen is echter vanuit maatschappelijk belang veel breder

te bekijken dan enkel met focus op CO2-uitstoot. Impactdomeinen als zwerfafval, microplastics en grondstoffenverbruik moeten ook in beschouwing genomen worden.

Het huidige beleid stimuleert slechts minimaal een afname van eenmalige verpakkingen. Ook het Verpakkingsplan bevat slechts een beperkt aantal acties gericht op de binnenste cirkels van de circulaire economie (o.a. plastic draagtassen) en leidt dan ook niet tot een kentering in de richting van minder eenmalig en meer hergebruik. Er zullen bijkomende inspanningen geleverd moeten worden om de doelstellingen die Europa oplegt rond consumptievermindering te kunnen behalen. Om deze shift naar een vermindering van eenmalige verpakkingen te kunnen realiseren, moet de markt voldoende kansen krijgen om te investeren en te innoveren richting vermijden en hergebruik van verpakkingen, net zoals de markt van eenmalige verpakkingen reeds lang krijgt (en blijft krijgen). Er moet zekerheid geboden worden.

Wetgeving en het opleggen van doelstellingen gericht op een vermindering van eenmalige verpakkingen biedt aan potentiële investeerders de nodige garanties om middelen vrij te maken. Ook is de kloof tussen subsidies en financiering die gaan naar de binnenste cirkels (vermijden en hergebruik van verpakkingen) en de buitenste cirkels van de CE (selectieve inzameling, recyclage, opruimen van zwerfafval, ...) enorm. Er dienen bijgevolg meer middelen te worden vrijgemaakt om de shift naar minder eenmalige verpakkingen en dus de systeemverandering waar te maken.

Het Vlaamse beleid kan ook niet los gezien worden van het federale beleid. Nauwe samenwerking met de federale overheid is essentieel om maatregelen op Vlaams en nationaal niveau met elkaar in lijn te brengen en zo tot oplossingen te komen voor belemmeringen voor hergebruik van verpakkingen (bijvoorbeeld de lage kostprijs van een wegwerpverpakking).

Voorbeelden van instrumenten om tot een reductie van eenmalige verpakkingen te komen, zijn:

- **Verbod gebruik kartonnen drinkbekers:** vermits de federale overheid enkel maatregelen nam rond eenmalige plastic drinkbekers, is te verwachten dat zonder bijkomende maatregelen de consumptie van eenmalige kartonnen bekers vanaf 2023 exponentieel zal toenemen. Het kan echter niet de bedoeling zijn het ene wegwerpmateriaal te vervangen door een ander. Uit onderzoek blijkt ook dat kartonnen wegwerpbekers een gelijkaardige of licht slechtere milieu-impact hebben dan plastic bekers. Bovendien beschouwen de Europese richtsnoeren kartonnen drinkbekers met een plastic lining ook als eenmalige kunststofproducten. Een verbod op het gebruik van kartonnen drinkbekers helpt in het behalen van de SUP-doelstelling.
- **Betalend maken van wegwerp drank- en voedingsrecipiënten voor on-the-go consumptie of bij afhaling van een maaltijd:** naar analogie van het verbod op het gratis ter beschikking stellen van lichte plastic draagtassen voor eenmalig gebruik bij aankoop in de detailhandel, geeft een verbod op het gratis aanbieden van eenmalige drank- en voedingsrecipiënten voor on-the-go consumptie of bij afhaling van een maaltijd een bijkomende impuls naar de consument om over te gaan op een herbruikbare recipiënt.
- **Uitbreiden cateringwetgeving naar andere sectoren:** momenteel zijn enkel Vlaamse overheden verplicht om te werken met herbruikbaar cateringmateriaal. Deze maatregel is onvoldoende om een grootschalige verandering in de markt teweeg te brengen, met als gevolg dat de incentives om tot hergebruik over te gaan, klein blijven (hoge prijzen, onvoldoende innovaties, ...). Bovendien is het hierdoor ook niet evident voor lokale besturen om conform de wetgeving te handelen. Tevens zal deze beperkte maatregel niet volstaan om tot de in de SUP beoogde consumptievermindering te komen. Wetgevende initiatieven zoals het aanscherpen van de huidige Vlaamse gebruiksverboden en het uitbreiden naar

gelijkaardige voorbeeldsectoren zoals bedrijven en instellingen, onderwijs, horeca en alle evenementen geven aanleiding tot een competitievere markt.

- **Stimuleren van drinken van leidingwater:** Leidingwater is een volwaardig alternatief van drinkwater. Een groot deel van de PET-flessen kunnen vermeden worden door het meer bereikbaar maken voor de consument van dit alternatief (in combinatie met herbruikbare drankreceptiënten). In het Europese CE-actieplan wordt ook aangegeven dat de Commissie nauwlettend zal toezien op en ondersteuning verlenen aan de uitvoering van de voorschriften van de drinkwaterrichtlijn met het oog op de beschikbaarstelling van drinkwater in openbare ruimten, waardoor zowel de afhankelijkheid van flessenwater als de hoeveelheid verpakkingsafval wordt verminderd. Stimulansen die hierbij kunnen helpen zijn onder meer:
 - de installatie van drinkwaterfontein op openbare plaatsen;
 - wetgevende initiatieven die het gebruik van leidingwater verhogen;
 - het integreren van het drinken van leidingwater in tv-programma's.
- **Versterken meldpunt "oververpakking":** In de erkenning van Fost Plus is opgenomen dat Fost Plus een meldpunt "oververpakking" opricht, waarop de consument, door middel van een website en een specifiek mailadres, beroep kan doen om storende gevallen van oververpakking te melden. Eveneens heeft Fost Plus de rol om het meldpunt op korte termijn bekend te maken bij het ruime publiek, onderzoekt het meldingen, koppelt het desgevallend terug naar de leden die de verpakte producten op de markt hebben gebracht en geeft, waar mogelijk, feedback aan de consument die de melding heeft gedaan. Jaarlijks dient hierover gecommuniceerd te worden aan de IVC. Het meldpunt "oververpakking" is echter onvoldoende gekend bij het grote publiek. Eveneens dient de vraag te worden gesteld of de verpakkingsindustrie zelf de gepaste schakel is om op een neutrale en objectieve manier te communiceren over de verpakking die door hun eigen leden op de markt wordt gezet.
- **Opnemen ambitieuze preventiemaatregelen in erkenningen beheersorganismen:** momenteel zijn er zeer weinig maatregelen met betrekking tot vermijden of hergebruik van verpakkingen opgenomen in erkenningen van beheersorganismen. Opdat er een shift kan komen richting minder eenmalige verpakkingen, moet er ook door de erkende beheersorganismen een rol worden opgenomen binnen deze beleidsstrategie.

Ook richting Europa moeten we blijven aangeven dat we achter een doortastend beleid staan richting minder eenmalige drank- en voedingsreceptiënten.

8.2.2 Meer herbruikbare verpakkingen

Er dient een verhoogde beleidsaandacht te gaan naar het stimuleren van herbruikbare verpakkingen. Dit omvat ook een beter definiëren van herbruikbare verpakkingen, het opvolgen van het effectieve hergebruik van deze verpakkingen, het formuleren van doelstellingen voor herbruikbare verpakkingen, ...

8.2.3 Uitsluiten van bepaalde zwerfgevoelige producten

Ondanks het feit dat tabaksproducenten financieel zullen aangespoord worden tot minder peuken op de grond, zijn bijkomende maatregelen noodzakelijk die beletten dat peuken effectief in het milieu terecht komen. Een voorbeeld hiervan is het uitbreiden van het huidig rookverbod (horeca, ...) naar bijkomende rookvrije zones en meer bepaald zones in open lucht (bijvoorbeeld op stopplaatsen van openbaar vervoer, stranden of publieke parken). Dit verbod kan verzacht worden door ook zones

af te bakenen (waar een peukenrecipiënt staat) waar expliciet wel gerookt mag worden. Ook kunnen lokale besturen bijkomend gestimuleerd worden om het verplicht bij hebben van zakasbakjes op te nemen in hun politiereglement.

8.2.4 Heroverwegen van doelstellingen

De doelstellingen uit het Verpakkingsplan moeten aandachtig bekeken worden met het oog op het al dan niet hernemen van soortgelijke doelstellingen in de toekomst. Daarbij moet dan meer worden ingezet op het SMART-formulieren van de doelstellingen die door elke partij op dezelfde manier worden geïnterpreteerd en die eenduidig kunnen opgevolgd worden.

Zoals hierboven vermeld, is het formulieren van een doelstelling specifiek gericht op het verminderen van eenmalige verpakkingen noodzakelijk. Dit in combinatie met een doelstelling rond het vermeerderen van de captatie/inzameling. Huidige doelstellingen zijn veelal gericht op wat er (selectief) wordt ingezameld en gerecycleerd. Bijkomend kan gedacht worden aan doelstellingen met betrekking tot wat er niet (selectief) ingezameld en gerecycleerd wordt. We willen immers komen tot een vermindering van verpakkingen in het zwerfvuil en in het restafval (waaronder ook de straatvuilnisbakjes).

De Europese SUP-regelgeving focust zich op kunststofverpakkingen. Bij omzetting in Vlaanderen dient men ervoor te zorgen dat door wetgevende initiatieven en het opleggen van doelstellingen eenmalige kunststofverpakkingen niet nodeloos vervangen worden door eenmalige verpakkingen in een ander materiaal, zoals papier en karton, hout of composteerbare en biodegradeerbare verpakkingen. Zeker als het niet mogelijk is om deze 'vervangverpakkingen' te recyclen (technisch, door het systeem van afvalophaling, ...). Kortom, het beleid moet zich blijven richten op de diverse eenmalige verpakkingen en niet enkel focussen op kunststoffen. Indien dit beleidsmatig niet mogelijk is, moet aandacht worden gegeven aan het opvolgen van de mogelijke verschuivingen.

Specifiek met betrekking tot de doelstelling dat alle verpakkingen tegen 2025 100% herbruikbaar, recycleerbaar, biodegradeerbaar of composteerbaar zijn, mag het geen doel op zich zijn om verpakkingen te ontwikkelen die biodegradeerbaar of composteerbaar zijn. Het ware potentieel van biodegradeerbare kunststoffen ligt in die toepassingen waarin het biodegradeerbare karakter van de kunststof een functie of meerwaarde biedt. Voor composteerbare kunststoffen ligt dat potentieel specifiek in het vervangen van kunststoffen die een stoorfactor zijn voor composteerinstallaties en niet vermeden kunnen worden. Gezien het feit dat er steeds meer biodegradeerbare of composteerbare verpakkingen op de markt komen waarvoor geen meerwaarde is aangetoond, dient een positieve lijst te worden opgesteld van verpakkingen die uit deze materialen mogen (of moeten) bestaan. Andere biodegradeerbare of composteerbare verpakkingen dienen onder het sterk ontradend tarief te vallen.

Om voor de verschillende materiaalstromen een goed zicht te krijgen op de mate van effectieve recyclage is het ook aangewezen om de doelstellingen in de toekomst per materiaalstroom te bekijken.

8.2.5 Handhaving freeriders

Gegeven de steeds complexer wordende markt gekenmerkt door parallele import, internetverkoop en online marktplaatsen, moeten de nodige middelen vrijgemaakt worden zodanig dat er meer kan ingezet worden op handhaving freeriders.

8.2.6 On-the-go verpakkingen

Buitenshuisconsumptie neemt alsmaar toe. On-the-go verpakkingen belanden nog al te vaak in het restafval. Dit onder meer doordat ze in het zwerfvuil belanden of doordat ze op het openbare domein worden ingezameld in een restafvalbak. Er moet bijkomend nagedacht worden over het capteren van die verpakkingen zodanig dat ze toch op een hoogwaardige manier in de circulaire economie kunnen ingezet worden.

8.2.7 Recycled content

De doelstelling uit het Verpakkingsplan 2.0 die stelt dat PET-verpakkingen tegen 2025 uit 50% recycled content moeten bestaan is nog nergens wettelijk of contractueel verankerd. Ook voor verpakkingen uit andere materialen is het aangewezen om naar zulk soort doelstellingen te gaan. Om naar dat soort doelstellingen te gaan moet de kwaliteit van recyclelaat gegarandeerd worden.

Om de acceptatie van gerecycleerde kunststoffen te vergroten en bij te dragen aan een goed functionerende markt voor recyclaten, kunnen End-of-Waste criteria helpen. De Europese Commissie onderzoekt momenteel of er EU-brede End-of-Waste criteria kunnen worden opgesteld voor mechanisch gerecycleerde kunststoffen. Dit kadert binnen de herziening van de Kaderrichtlijn afval. De kick-off voor dit project was in mei 2022. Men is gestart met een vijftal kunststofstromen, geselecteerd na een bevraging van de lidstaten. Dit zijn PET, LDPE en HDPE, PS en EPS, PP en mixed plastics. Het definitieve voorstel wordt begin 2024 verwacht.

De OVAM onderzoekt momenteel beleidsaanbevelingen voor het Vlaams, Europees, internationaal niveau om het gebruik van kunststofrecyclaten te verhogen in verschillende sectoren, waaronder verpakkingen. Afhankelijk van de resultaten van de studie die opgeleverd wordt in december 2022 kunnen eventuele bijkomende beleidsmaatregelen geformuleerd worden.

8.2.8 Invoeren statiegeld

Statiegeld heeft in andere landen zijn effect naar minder zwerfvuil en een betere selectieve inzameling reeds bewezen. Gezien het feit dat de doelstelling voor zwerfvuil niet gehaald worden, is dit een instrument dat bijkomend kan ingezet worden om de zwerfvuil doelstellingen te halen. De beloningssystemen die de voorgaande jaren zijn uitgetest, beschouwen we niet als een volwaardig alternatief voor een statiegeldsysteem. Om te komen tot een efficiënt statiegeldsysteem zien we volgende voorwaarden:

- een voldoende hoge financiële incentive;
- een voldoende aantal inzamelpunten/ gebruiksgemak voor de consument;
- een voldoende brede scope (soorten dranken en soorten verpakkingsmaterialen).

Binnen deze modaliteiten moet erover gewaakt worden dat ook voor de verpakkingen die vandaag selectief worden ingezameld (blauwe zak, glasbol) maar die niet onder het statiegeldsysteem vallen, een performant inzamelsysteem behouden blijft.

Het instrument statiegeld mag evenwel geen doel zijn op zich maar moet effectief zorgen voor een verbeterde selectieve inzameling en een significante vermindering van drankverpakkingen in het zwerfvuil. Statiegeld mag ook geen shift teweeg brengen richting drankverpakkingen die niet in het statiegeldsysteem vallen. Veelal zijn het ook drankverpakkingen die minder goed recycleerbaar zijn die niet gevat zitten in een statiegeldsysteem.

De burger moet weten of de verpakking die hij koopt en waarvoor hij een bedrag betaalt dat hij later recupereert, richting recyclage dan wel richting hergebruik gaat. Op dit ogenblik spreekt men over 'statiegeld' zowel wanneer men het heeft over een drankverpakking die hergebruikt wordt als over een drankverpakking die naar recyclage gaat.

8.3 AANBEVELINGEN NAAR DE WERKING MOOIMAKERS

Uitgaande van de evaluatie van de werking van zes jaar Mooimakers (**Bijlage 2**) wordt het aanbevolen om de werking van Mooimakers verder te zetten. Belangrijk is de integrale zespijleraanpak (preventie aan de bron, communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie en handhaving). Hierbij moet continu gekeken worden naar een optimalisatie van het takenpakket, maar ook naar een verbreding van de scope (meer proactief minder curatief).

De pijlers preventie en in mindere mate handhaving moeten nog verder groeien. Inzake preventie betekent dat o.a. nog meer samenwerken met bedrijven, lokale handelaars, horeca, take away,.. en extra communicatie met betrekking tot preventie van de zwerfvuilproblematiek. Deze zes pijlers moeten een doorvertaling kennen, zowel in de doelstellingen, als in het operationeel plan.

Daarnaast blijven inzetten op een proactieve, doelmatige en gerichte aanpak. Dit betekent:

- de opgebouwde kennis rond bijvoorbeeld aanpak doelplaatsen maximaal inzetten om zo doelmatig (met het oog op de te bereiken doelstellingen) te werken en de inspanningen efficiënter en effectiever te maken;
- proactief lokale besturen en andere overheidsinstanties met hoge zwerfvuilkijfers of zwerfvuilkosten aanspreken en aanzetten tot actie en ondersteunen;
- communicatie: geen brede algemene campagnes meer maar campagnes gericht op specifieke doelgroepen en/of specifieke thema's (preventie, handhaving,..);
- monitoring: blijvend inzetten op het meten van de impact van de inspanningen met meer aandacht voor de lange termijn impact (en het effect op de doelstellingen);
- zorg dragen voor de vrijwilligers door ze te blijven ondersteunen maar ook aandacht te hebben voor de grenzen van de vrijwillige inzet (eventuele demotivatie door te weinig vooruitgang);
- de versterkte inzet op handhaving moet verder gevolgd worden. De kennis opgebouwd uit de inzet van de 30 handhavers (n.a.v. het Vlaams zwerfvuilcharter van 2021) maar ook handhavingsinspanningen van gemeentes blijvend onderwerp maken van kennisdeling naar lokale besturen en Vlaamse partners. Deze kan toegepast op/door de handhavers binnen de lokale besturen en Vlaamse agentschappen.

De discussie over de governance van Mooimakers na 2023 zal de komende maanden meer in detail moeten gevoerd worden als er duidelijkheid is over het Interregionaal Samenwerkingsakkoord. In de loop van 2023 zal hier een concrete invulling ervan moeten komen. In de evaluatie worden volgende principes naar voorgeschoven:

- de samenstelling moet een evenwichtige betrokkenheid garanderen van de relevante stakeholders: Vlaamse overheid (kabinet, OVAM, andere Vlaamse overheidsinstanties), lokale overheid (gemeenten) en private partners.
- de taakstelling moet er in essentie in bestaan dat een operationele invulling wordt gegeven aan de beleidsdoelstellingen en strategische krachtlijnen (gestoeld op de 6-pijler-aanpak) zoals die in het nieuwe Lokaal Materialen Plan (LMP) zullen worden uitgezet. Overwegingen op vlak van effectiviteit, efficiëntie en billijkheid zijn bij deze operationalisering vanzelfsprekende richtsnoeren;
- wat betreft besluitvorming blijft het vernieuwde BO in essentie werken met een consensusmodel zonder dat dit een vetorecht mag impliceren. Dit betekent dat het BO streeft naar consensus maar dat er waar nodig politiek (c.q. door kabinet en minister) kan getrancheerd worden.

8.4 SAMENVATTING AANBEVELINGEN MET FOCUS OP MOGELIJKE BELEIDSTRAJECTEN

Aanbeveling naar behalen doelstellingen	Mogelijk beleidstraject
Op punt stellen producentenverantwoordelijkheid	ISA Zwerfvuil Nieuwe erkenning Fost Plus
Uitsluiten bepaalde zwerfvuilgevoelige producten	Politierglement lokale besturen
Gedetailleerde monitoring draagtassen	Nieuwe erkenning Fost Plus
Verwerking binnen Europa	ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus Nieuwe erkenning Valipac
Selectieve inzameling bedrijven	Nieuwe erkenning Fost Plus
Ontradend tarief	ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus
Recyclagetaks	Federaal beleid

Aanbeveling naar nieuwe aanvullende beleidsinitiatieven	Mogelijk beleidstraject
Trendbreuk noodzakelijk m.b.t. aantal eenmalige verpakkingen	Europees beleid (bijvoorbeeld SUP-richtlijn, Verpakkingsrichtlijn) Federaal beleid (bijvoorbeeld KB, intrabelgisch platform CE) Lokaal Materialenplan Vlarema 9, 10 ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus Nieuwe erkenning Valipac
Meer herbruikbare verpakkingen	Europees beleid (bijvoorbeeld SUP-richtlijn, Verpakkingsrichtlijn/verordening) Federaal beleid (bijvoorbeeld KB, intrabelgisch platform CE) Lokaal Materialenplan Vlarema 9, 10 ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus Nieuwe erkenning Valipac
Uitsluiten bepaalde zwerfvuilgevoelige producten	Europees beleid (bijvoorbeeld verpakkingsrichtlijn/verordening) Federaal beleid (productbeleid) Politierglement lokale besturen
Heroverwegen doelstellingen	ISA Verpakkingen
Handhaving freeriders	ISA Verpakkingen
On-the-go verpakkingen	ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus
Recycled content	Europees beleid (Verpakkingsrichtlijn/verordening) Federaal beleid (via Intrabelgisch platform CE) ISA Verpakkingen Nieuwe erkenning Fost Plus Nieuwe erkenning Valipac
Invoeren statiegeld	ISA Verpakkingen

9 Bijlages

9.1 BIJLAGE 1 OMZETTING MAATREGELEN SUP

Vanaf	Wat zegt de SUP?	Maatregel omgezet in
2021	Voorschrift (markeringen) op hygiëneproducten (zoals vochtige doekjes, tampons en maandverbanden), tabaksproducten en drinkbekers (art. 7)	KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten (art. 7)
2021	Verbod op bepaalde wegwerpproducten (behoudens een aantal uitzonderingen, waaronder het medisch gebruik van rietjes): plastic wattenstaafjes, plastic bordjes, plastic bestek, plastic roerstaafjes en rietjes, voedsel en drankverpakkingen (incl. drinkbekers) uit piepschuim, plastic ballonstokken (art. 5)	KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten (art. 4)
2021	De overheid moet aan consumenten informatie geven over herbruikbare alternatieven voor de plastic producten zoals geïndiceerd door de richtlijn (art. 10)	Kwitten-campagne <i>Mogelijks zijn nog verdere maatregelen nodig.</i>
2022	Lidstaten moeten zorgen voor minder gebruik van plastic wegwerpverpakkingen zoals drinkbekers en voedselverpakkingen voor voedingsmiddelen die bestemd zijn voor onmiddellijke consumptie (ter plaatse of om mee te nemen), vanuit de container geconsumeerd worden en gereed zijn voor consumptie zonder verdere bereidingen zoals bakken, koken of verwarmen (art. 4)	<ul style="list-style-type: none"> - KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten (art. 4) - Vlarema 7 (art. 5.3.12) <i>Mogelijks zijn nog verdere maatregelen nodig om tot een significante vermindering te komen.</i>
2023/2024	Producenten van bepaalde producten (o.a. drank- en voedselverpakkingen, drinkbekers, lichte plastic draagtassen, vochtige doekjes, tabaksproducten (met filters), ballonnen) worden verantwoordelijk om de kosten te dekken voor het zwerfafval van die producten. Voor vistuig wordt een eerder klassiek UPV-systeem opgelegd met inzamel- en verwerkingsdoelstellingen (art. 8)	<i>Maatregel moet nog omgezet worden. Hiervoor wordt samen met de andere gewesten gewerkt aan een interregionaal samenwerkingsakkoord. Er is beslist om dit principe te verbreden naar alle producten die een significante impact hebben op het zwerfvuil, waaronder dus ook andere verpakkingen en kauwgom.</i>
2024	Doppen en deksels moeten vastzitten aan plastic flessen en drankverpakkingen. Zo worden ze automatisch ingeleverd voor recycling (art. 6)	KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten (art. 6)
2025	PETflessen moeten voor minstens 25% uit gerecycleerde kunststoffen bestaan. In 2030 moet dit minstens 30% zijn (art. 6)	KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten (art. 6)
2025	Minimaal 77% van alle plastic drankflessen tot 3 liter moet worden ingezameld. In 2029 moet dit minimaal 90% zijn (art. 9)	<i>Het ISA Verpakkingen (artikel 13, §1, 2bis°) voorziet de volgende verplichting voor Fost Plus: “tegen het jaar 2022 ten minste 90 % van</i>

		<i>de drankverpakkingen inzamelen en recycleren". Deze bepaling is evenwel niet specifiek toegespitst op plastic drankflessen.</i>
--	--	--

9.2 BIJLAGE 2. EVALUATIE VAN DE WERKING VAN ZES JAAR MOOIMAKERS

9.3 BIJLAGE 3. EVALUATIE DE CLICK